

ISSN 1425-8730

KWARTALNIK GMINY TURAWA

NR 1/92/2013

Cena 2,50 zł w tym podatek VAT

Kala

BIERZANY • KADŁUB TURAWSKI • KOTÓRZ MAŁY • KOTÓRZ WIELKI
LIGOTA • OSOWIEC • RZĘDÓW • TURAWA • WĘGRY • ZAKRZÓW • ZAWADA

*Z okazji Świąt Wielkanocnych
życzę wszystkim Mieszkańcom i Gościom Gminy Turawa,
aby blask prawdy o Zmartwychwstaniu
rozświetlał wszystkie mroki codzienności
i przyniósł radość, pokój oraz wzajemną życzliwość.
Niech Święta Wielkiej Nocy upłyną w ciepłej rodzinnej atmosferze
przy suto zastawionym stole.
Smacznego jajka oraz mokrego dyngusa*

*Życzy w imieniu swoim
i pracowników Urzędu
Wójt Gminy Turawa*

Waldemar Kampa

Magdalena Sadowska
*Ferie zimowe
w Gminie Turawa*

Agnieszka Biegańska
*Relacja z imprez
w Kadłubie Turawskim*

ks. Sławomir Pawiński
Bal misyjny 2013

Drogie Panie!

Z okazji Waszego minionego Święta
pragnę Wam złożyć najserdeczniejsze życzenia.
Dużo szczęścia i radości przede wszystkim też miłości.
Doskonałości w każdym calu
Byście nigdy nie czuli smutku i żalu.
Zdrowia także życzę Wam i serdecznie pozdrawiam.

Przedstawiciel plei hrzydkiej
Wójt Gminy Turawa
Waldemar Kampa

fala

Kwartalnik Towarzystwa Miłośników Ziemi Turawskiej „Fala” – Finansowany z budżetu Gminy Turawa
Kolegium Redakcyjne: Brygida Kansy – Redaktor naczelny, Teresa Żulewska – Sekretarz, Stanisława Brzozowska, Jerzy Farys,
Sebastian Kłotka. Z redakcją stale współpracują Waldemar Kampa, Alfred Kupka, Piotr Jendrzej, solisi wsi, stowarzyszenia sportowe,
nauczyciele szkół i przedszkoli.
Korekta: Brygida Kansy.
Skład komputerowy i Druk: Drukarnia SADY tel: 077 466 70 24, e-mail: drukarnia@sady.net.pl www.sady.net.pl
Redakcja nie odpowiada za treści umieszczonych reklam i ogłoszeń, nie zwraca materiałów nie zamówionych oraz zastrzega sobie
prawo dokonywania skrótów.

UCHWAŁA NR XXII/142/2013 RADY GMINY TURAWA Z DNIA 7 LUTEGO 2013 R.

W SPRAWIE REGULAMINU UTRZYMANIA CZYSTOŚCI I PORZĄDKU NA TERENIE GMINY TURAWA

ADAM PROCHOTA

PRZEWODNICZĄCY RADY GMINY TURAWA

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (J. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111, Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142, Nr 28, poz. 146, Nr 106, poz. 675, Nr 40, poz. 230, z 2011 r. Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 21, poz. 113, poz. 217, poz. 1281, Nr 149, poz. 887, z 2012 r. poz. 567), art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (J. Dz. U. z 2012 r. poz. 391, zm. poz. 951) po zasięgnięciu opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Opolu, Rada Gminy Turawa uchwala, co następuje:

Rozdział 1.

Postanowienia ogólne

§ 1.

Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Turawa, a w szczególności:

1. wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości z uwzględnieniem wymagań wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
2. rodzaje i minimalną pojemność pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych;
3. częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz terenów przeznaczonych do użytku publicznego;
4. inne wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
5. obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem i uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów;
6. wymagania utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej;

7. wyznaczenie obszarów podlegających obowiązkowej deratyzacji i terminy jej przeprowadzania.

Rozdział 2.

Wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości z uwzględnieniem wymagań wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami

§ 2.

Właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku oraz należytego stanu sanitarno – higienicznego na terenie nieruchomości poprzez:

1. Wyposażenie nieruchomości w pojemniki (opisane w rozdz. 3 niniejszego regulaminu) i gromadzenie w nich odpadów komunalnych.
2. Wyposażenie nieruchomości w pojemniki do selektywnego gromadzenia odpadów (opisane w rozdz. 3 niniejszego regulaminu).
3. Prowadzenie selektywnego zbierania następujących strumieni odpadów:
  - 1) papieru;
  - 2) metali;
  - 3) tworzyw sztucznych;
  - 4) szkła;
  - 5) opakowań wielomateriałowych;
  - 6) odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, w tym odpadów opakowaniowych ulegających biodegradacji;
  - 7) odpadów zielonych;
  - 8) przeterminowanych leków i chemikaliów;
  - 9) zużytych baterii i akumulatorów;
  - 10) zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
  - 11) odpadów budowlanych i rozbiórkowych;
  - 12) mebli i innych odpadów wielkogabarytowych;
  - 13) zużytych opon.
4. Przekazywanie odpadów zebranych selektywnie i pozostałych zmieszanych podmiotowi uprawnionemu do odbioru.
5. Selektywne zbieranie odpadów innych niż komunalne, powstających na terenie nieruchomości w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej, np. medycznych, weterynaryjnych i postępowanie z nimi zgodnie z zasadami przewidzianymi w ustawie o odpadach.

6. Systematyczne opróżnianie zbiorników bezodpływowych nieczystości ciekłych w celu niedopuszczania do przepełniania się zbiorników.

7. Systematyczne i niezwłoczne porządkowanie terenu nieruchomości, utwardzonych części terenu oraz chodników położonych wzdłuż nieruchomości tj. nie dopuszczanie do zalegania błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń.
8. Zabezpieczenie nieruchomości przed wydostawaniem się na tereny przyległe odpadów oraz innych substancji ciekłych i stałych.
9. Niezwłoczne usuwanie z terenu nieruchomości materiału rozbiórkowego i resztek materiałów budowlanych, powstałych w wyniku remontu i modernizacji lokali i budynków.
10. Utrzymywanie w odpowiednim stanie sanitarno – porządkowym znajdujących się na terenie nieruchomości lub posesji placów zabaw i piaskownic dla dzieci, oraz ich zabezpieczenie przed dostępem psów, kotów, oraz innych zwierząt.

§ 3.

1. Obowiązek oczyszczania ze śniegu, błota i lodu winien być niezwłocznie realizowany przez odgarnięcie w miejsce nie powodujące zakłóceń w ruchu pieszych lub pojazdów i podjęcie działań ograniczających śliskość chodnika. Materiały (np. piasek) użyte do tych celów należy usunąć niezwłocznie po ustaniu przyczyn jego zastosowania.
2. Przez niezwłoczne usunięcie należy rozumieć uprzątnięcie w dniu powstania zanieczyszczeń, błota, śniegu, lodu.
3. Obowiązkiem jest również usuwanie sopli lodu i nawisów śniegu z dachów, rynien i gzymsów budynków nad chodnikami, ciągami komunikacyjnymi i terenami przeznaczonymi do użytku publicznego.
4. Zarządcy dróg są zobowiązani do wywożenia przyzmi śniegowych utrudniających komunikację.

§ 4.

1. Zarządcy nieruchomości, na których znajdują się tereny do użytku publicznego, mają obowiązek ustawienia na tych terenach lub obiektach pojemników na śmieci oraz ich opróżniania z częstotli-

wością zapobiegającą przepelnieniu.

2. Właściciele placówek handlowych, gastronomicznych, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, są zobowiązani do wyposażenia w pojemniki do gromadzenia odpadów komunalnych nieruchomości, którymi władają oraz ustawienia pojemników przeznaczonych na selektywną zbiórkę odpadów.
3. Odpowiedzialnym za stan czystości i porządku na terenach wokół Jezior Turawskich będących we władaniu osób trzecich, będzie podmiot władający terenem. Na pozostałych terenach wokół Jezior Turawskich, stanowiących własność Gminy Turawa odpowiedzialność za stan czystości i porządku ponosi Gmina Turawa.
4. Właściciele nieruchomości, na których zlokalizowane są pola biwakowe, kempingi, położone na obrzeżach Jezior Turawskich zobowiązani są do wyposażenia ich w taką ilość pojemników, aby była odpowiednia do potrzeb.

§ 5.

1. Mycie pojazdów samochodowych poza myjniami może odbywać się na nieruchomościach pod warunkiem stosowania środków ulegających biodegradacji.
2. Powstające ścieki należy odprowadzać do kanalizacji sanitarnej lub gromadzić w sposób umożliwiający ich usunięcie zgodnie z przepisami o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
3. Dopuszcza się prowadzenie napraw doraźnych i regulacji samochodów, na terenie nieruchomości tylko za zgodą właściciela nieruchomości i tylko wtedy, gdy nie są one uciążliwe dla środowiska (hałas, emisja spalin) oraz sąsiednich nieruchomości, a powstające odpady są gromadzone w sposób umożliwiający ich usunięcie zgodnie z przepisami o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W pozostałych przypadkach muszą być przeprowadzone w warsztatach samochodowych.
4. Zabrania się mycia i napraw pojazdów w miejscach publicznych, a w szczególności na chodnikach, jezdniach, poboczach dróg, placach, skwerach i zieleńcach, terenach leśnych oraz w pobliżu zbiorników wodnych oraz innych wód powierzchniowych otwartych (cieków wodnych).

§ 6.

Na terenie gminy, mając na uwadze zasady utrzymania czystości i porządku, zabrania się:

1. umieszczania w pojemnikach na odpady komunalne śniegu, lodu, gorącego popiołu, gruzu, substancji toksycznych i wybuchowych, odpadów przemysło-

wych, medycznych i weterynaryjnych, oraz innych odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów elektrycznych i elektronicznych, a także baterii i akumulatorów;

2. zakopywania odpadów oraz padłych zwierząt;
3. wyprowadzania psów na tereny przeznaczone dla zabaw dzieci i uprawiania sportu;
4. zgarniania na jezdnię śniegu, lodu, błota lub innych zanieczyszczeń z chodnika;
5. wykorzystywania nieczynnych studni kopalnych do gromadzenia odpadów i nieczystości ciekłych.

Rozdział 3.

Rodzaje i minimalna pojemność pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych

§ 7.

1. Odpady komunalne, powstające na terenie Gminy, muszą być gromadzone w pojemnikach odpowiadających wymaganiom określonym w niniejszej uchwale, natomiast nieczystości płynne, powstające na terenie nieruchomości, winny być odprowadzane do sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni, bądź do szczelnych zbiorników bezodpływowych, odpowiadających wymaganiom wynikającym z odrębnych przepisów.
2. Dopuszcza się możliwość gromadzenia odpadów komunalnych zebranych selektywnie powstających na terenie Gminy w okresie od 01 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2014 r. w workach.
3. Władający nieruchomością ma obowiązek wyposażić nieruchomość w pojemniki o pojemności uwzględniającej częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów z nieruchomości.
4. Pojemniki służące do gromadzenia odpadów komunalnych stałych na terenie nieruchomości powinny być szczelne i trwałe, pojemniki dodatkowo zamykane i przystosowane do mechanicznego załadunku i wyładunku przez podmiot uprawniony.
5. Liczba pojemników powinna gwarantować ciągłość zbierania odpadów powstających na terenie nieruchomości.

§ 8.

1. Urządzenia przewidziane do zbierania odpadów to:
  - 1) kosze uliczne o pojemności od 10 do 50 l;
  - 2) pojemniki na niesegregowane odpady komunalne:
    - a) w zabudowie jednorodzinnej o pojemności: 80 l, 120 l i 240 l,
    - b) w zabudowie wielorodzinnej o pojemności 1 100 l,

3) pojemniki na odpady komunalne z selektywnej zbiórki o pojemności 1 100 l w zabudowie wielorodzinnej;

- 4) worki na odpady komunalne z selektywnej zbiórki o pojemności 60 l i 120 l w zabudowie jednorodzinnej;
  - 5) pojemniki lub kontenery ustawione we wskazanym przez Gminę Turawa Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) na odpady tj. zużyte baterie i akumulatory, przeterminowane leki i chemikalia, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady budowlane i remontowe, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony.
2. Dla potrzeb selektywnej zbiórki odpadów w zabudowie wielorodzinnej i miejscach użyteczności publicznej stosuje się system pojemnikowy - odpowiednio i wyraźnie oznakowane pojemniki o pojemności 1100 l:
- 1) pojemnik oznaczony kolorem żółtym - z przeznaczeniem na odpady opakowaniowe z tworzyw sztucznych, tworzywa sztuczne, metale, opakowania z metali (puszki aluminiowe);
  - 2) pojemnik oznaczony kolorem niebieskim - z przeznaczeniem na papier, tekturę, opakowania z papieru i tektury oraz opakowania wielomateriałowe;
  - 3) pojemnik oznaczony kolorem zielonym - z przeznaczeniem na szkło oraz opakowania ze szkła, za wyjątkiem stłuczki szklanej;
  - 4) pojemnik oznaczony kolorem brązowym - z przeznaczeniem na odpady ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji oraz odpady zielone;
  - 5) pojemnik oznaczony kolorem czarnym - z przeznaczeniem na pozostałości po segregacji zmieszanych odpadów komunalnych i odpady komunalne zmieszane.
3. W przypadku realizowania selektywnej zbiórki w systemie pojemnikowym w zabudowie wielorodzinnej, pojemniki do selektywnej zbiórki winne być ustawiane w tzw. gniazdach, z zachowaniem odrębności składowania dla danej frakcji odpadów.
4. Dla potrzeb selektywnej zbiórki odpadów w zabudowie jednorodzinnej stosuje się:
- 1) system workowy poprzez odpowiednio oznakowane worki o pojemności 60 l lub 120 l w następującej kolorystyce:
    - a) worek w kolorze żółtym z przeznaczeniem na odpady opakowaniowe z tworzyw sztucznych,

tworzywa sztuczne, metale, opakowania z metali (puszki aluminiowe),

- b) worek w kolorze niebieskim z przeznaczeniem na papier, teksturę, opakowania z papieru i tekstury oraz opakowania wielomateriałowe,
  - c) worek w kolorze zielonym z przeznaczeniem na szkło kolorowe oraz opakowania ze szkła kolorowego, za wyjątkiem stłuczki szklanej,
  - d) worek w kolorze białym z przeznaczeniem na szkło białe oraz opakowania ze szkła białego, za wyjątkiem stłuczki szklanej,
  - e) worek w kolorze brązowym z przeznaczeniem na odpady ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji oraz odpady zielone.
- 2) system pojemników poprzez odpowiednio oznakowane pojemniki o pojemności 120 l i 240 l:
- a) pojemniki oznakowane kolorem żółtym z przeznaczeniem na odpady opakowaniowe z tworzyw sztucznych, tworzywa sztuczne, metale, opakowania z metali (puszki aluminiowe), papier, teksturę, opakowania z papieru i tekstury oraz opakowania wielomateriałowe,
  - b) pojemniki oznakowane kolorem zielonym z przeznaczeniem na szkło oraz opakowania ze szkła białego i kolorowego,
  - c) pojemniki oznakowane kolorem brązowym z przeznaczeniem na odpady ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji oraz odpady zielone.
5. Na terenach rekreacyjnych Jezior Turawskich dla budynków letniskowych i rekreacyjnych ustala się minimalną pojemność pojemnika przeznaczonego do zbierania odpadów na terenie nieruchomości:

- 1) niesegregowanych odpadów komunalnych, co najmniej jeden pojemnik 120 l na każdą nieruchomość;
- 2) segregowanych odpadów komunalnych, co najmniej jeden worek o pojemności 60 l lub 120 l na każdą nieruchomość.

§ 9.

Odpady komunalne, które nie są zbierane w sposób selektywny, należy gromadzić w pojemnikach o minimalnej pojemności, uwzględniającej następujące normy:

1. ustala się minimalny wskaźnik nagromadzenia odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstwa

domowego przypadający na jednego mieszkańca w ilości 30 litrów/2tyg.;

2. rodzina 1-3-osobowa zobowiązana jest wyposażyć nieruchomość w pojemnik o pojemności co najmniej 120 l;
3. rodzina 4-6-osobowa zobowiązana jest wyposażyć nieruchomość w pojemnik o pojemności co najmniej 240 l lub dwa pojemniki o pojemności 120 l;
4. rodziny liczniejsze mają obowiązek wyposażyć nieruchomość w pojemniki zapewniające pokrycie zapotrzebowania według norm;
5. zarządcy nieruchomości wielolokalowych zobowiązani są dostosować pojemność pojemników do liczby mieszkańców i cyklu wywozu, biorąc pod uwagę normatywy;
6. prowadzący działalność gospodarczą, kierujący instytucjami oświaty, zarządzający, zobowiązani są dostosować pojemność pojemników do swych indywidualnych potrzeb, dostosowując pojemność pojemników

do norm:

- a) dla szkół i przedszkoli - 3 l na każdego ucznia, dziecko i pracownika,
- b) dla lokali handlowych - 5 l na każde 1 m² powierzchni całkowitej, lecz nie mniej niż jeden pojemnik 120 l na każdy lokal,
- c) dla lokali gastronomicznych - 20 l na jedno miejsce konsumpcyjne, lecz nie mniej niż jeden pojemnik 120 l na każdy lokal, dotyczy to także miejsc w tzw. ogródkach zlokalizowanych na zewnątrz lokalu,
- d) dla zakładów rzemieślniczych, usługowych i przemysłowych - 11 l na osobę, lecz nie mniej niż jeden pojemnik 120 l na każdy lokal, w odniesieniu do pomieszczeń biurowych i socjalnych,
- e) dla ośrodków wypoczynkowych, pensjonatów, hoteli itp. - 20 l na jedno miejsce noclegowe.

§ 10.

1. Właściciele nieruchomości mają obowiązek prowadzenia w opisanym niżej zakresie selektywnego zbierania i przekazywania do odbioru następujących strumieni odpadów komunalnych:

- 1) odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji i odpady zielone - mogą być kompostowane w przydomowych kompostownikach, zbierane do pojemników/worków w odpowiednim kolorze;
- 2) odpady tj. papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło i opakowania wielo-

materiałowe - zbierane do pojemników/worków w odpowiednim kolorze;

- 3) zużyte baterie i akumulatory - zbierane w ustawionych pojemnikach w placówkach oświatowych i obiektach użyteczności publicznej lub dostarczane do wskazanego przez Gminę Turawa PSZOK;
  - 4) przeterminowane leki i chemikalia - zbierane w specjalistycznych pojemnikach ustawionych w aptekach lub dostarczane do wskazanego przez Gminę Turawa PSZOK;
  - 5) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny - zbierany w punktach sprzedaży posiadających numer rejestrowy Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (na zasadzie wymiany nowy sprzęt na stary, zużyty), zbierany w trakcie zbiórki odpadów wielkogabarytowych w ramach tzw. "wystawki" lub dostarczany do wskazanego przez Gminę Turawa PSZOK;
  - 6) odpady budowlane i rozbiórkowe - dostarczane do wskazanego przez Gminę Turawa PSZOK;
  - 7) meble i inne odpady wielkogabarytowe i zużyte opony - wystawiane przed posesję zgodnie z harmonogramem w ramach tzw. "wystawki" lub dostarczane do wskazanego przez Gminę Turawa PSZOK.
2. Właściciele nieruchomości niezamieszkałych zobowiązani są do pozbywania się odpadów opisanych w ust.1 na zasadach określonych w indywidualnej umowie z przedsiębiorcą.

§ 11.

Zasady rozmieszczania pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów i gromadzenia nieczystości płynnych:

1. podczas lokalizowania miejsc gromadzenia odpadów komunalnych należy uwzględniać przepisy § 22 i § 23 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2002 r. Nr 75, późn. 690 z późn. zm.);
2. na terenie nieruchomości pojemniki na odpady zmieszane oraz wyselekcjonowane należy ustawiać w miejscu wyodrębnionym, utwardzonym, dostępnym dla pracowników podmiotu uprawnionego bez konieczności otwierania wejścia na teren nieruchomości lub gdy takiej możliwości nie ma, należy wystawiać je w dniu odbioru, zgodnie z harmonogramem, na chodnik lub ulicę przed wejściem na teren nieruchomości;
3. miejsce ustawienia pojemników wła- ▶

- ściciel nieruchomości jest obowiązany utrzymywać w czystości. Koszty przygotowania i utrzymania miejsca ustawienia pojemników ponosi właściciel nieruchomości. W/w przepisy stosuje się odpowiednio do ustawienia pojemników na odpady przy drogach publicznych i przystankach komunikacji zbiorowej;
4. pojemniki na odpady ustawione przy drogach publicznych, przystankach autobusowych, parkingach oraz innych terenach użytku publicznego powinny odpowiadać następującym wymaganiom:
- a) powinny być rozmieszczone w sposób umożliwiający bezpieczne i wygodne korzystanie z nich przez wszystkich użytkowników w/w terenów,
  - b) powinny być ustawione w miejscach nie powodujących zagrożenia dla ruchu pojazdów i pieszych oraz umożliwiających ich stałe opróżnianie przez podmiot uprawniony,
  - c) powinny być rozmieszczone w odpowiedniej ilości, szczególnie w miejscach o dużym natężeniu ruchu pieszych i przebywania znacznej ilości osób,
  - d) powinny być zabezpieczone przed wysypywaniem się zgromadzonych w nich odpadów,
5. szczelne zbiorniki bezodpływowe nieczystości ciekłych lub oczyszczalnie przydomowe muszą być zlokalizowane w sposób umożliwiający dojazd do nich pojazdu asenizacyjnego podmiotu uprawnionego w celu ich opróżnienia.

§ 12.

1. Odpady medyczne lub weterynaryjne, powstające w związku z prowadzoną na terenie danej nieruchomości działalnością w zakresie usług medycznych lub weterynaryjnych, nie mogą być gromadzone w pojemnikach służących do gromadzenia odpadów komunalnych. Szczegółowe zasady postępowania z tymi odpadami określają przepisy odrębne.
2. Odpady niebezpieczne inne niż wymienione w ust. 1, powstające na terenie nieruchomości należy gromadzić oddzielnie, dostarczać je do najbliższego ustawionego specjalistycznego pojemnika lub do siedziby firmy posiadającej stosowne zezwolenia lub do wskazanego przez Gminę Turawa PSZOK.

§ 13.

Dopuszcza się gromadzenie mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, odpadów z remontów na terenie nieruchomości w wydzielonym miejscu w sposób nie utrudniający korzystania z nieruchomości.

Rozdział 4.

Częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz terenów przeznaczonych do użytku publicznego

§ 14.

1. Z terenu nieruchomości odpady powinny być zbierane i usuwane systematycznie.
2. Częstotliwość pozbywania się odpadów i opróżniania zbiorników bezodpływowych ustala się:
  - 1) odpady niesegregowane (zmieszane) odbierane są w cyklu dwutygodniowym zarówno w zabudowie jednorodzinnej, jak i w zabudowie wielorodzinnej;
  - 2) odpady z selektywnej zbiórki odbierane są w cyklu miesięcznym;
  - 3) odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji i odpady zielone odbierane są w cyklu miesięcznym, z możliwością zwiększenia częstotliwości w okresie letnim;
  - 4) nieczystości ciekłe - nie należy dopuszczać do przepełniania zbiorników do gromadzenia i nie dopuszczać do wylewania na teren nieruchomości.
3. Odpady selektywnie zbierane, o których mowa w § 10 ust.1 pkt 3-7 będą oddawane według indywidualnych potrzeb mieszkańców nieruchomości tak, aby nie zagrażały zdrowiu człowieka oraz środowisku naturalnemu.
4. Dla terenów rekreacyjnych ustala się:
  - 1) częstotliwość wywozu pojemników na odpady zmieszane - minimum 2 razy w miesiącu w sezonie letnim obejmującym okres od 01 kwietnia do 31 października, 1 raz w miesiącu w sezonie zimowym obejmującym okres od 01 listopada do 31 marca;
  - 2) pojemniki na odpady zebrane selektywnie 1 raz w miesiącu w sezonie letnim, 1 raz na kwartał w sezonie zimowym.

§ 15.

1. Ustala się częstotliwość usuwania odpadów komunalnych z terenów przeznaczonych do użytku publicznego:
  - 1) zarządzający obszarem mają obowiązek nie dopuścić do przepełnienia pojemników do gromadzenia odpadów i wysypywania się ich na ziemię powodując zanieczyszczenia środowiska;
  - 2) usuwanie odpadów komunalnych z cmentarzy odbywa się na zgłoszenie zarządzającego.
2. Opróżnianie z osadów ściekowych zbiorników oczyszczalni przydomowych

wynika z ich instrukcji eksploatacji.

3. W przypadku zanieczyszczenia drogi publicznej, nieruchomości własnej lub nieruchomości innych osób należy, niezwłocznie usunąć zanieczyszczenia.

§ 16.

Sposób pozbywania się odpadów:

1. odpady komunalne niesegregowane i z selektywnej zbiórki, są odbierane od właścicieli nieruchomości zgodnie z harmonogramem odbioru odpadów komunalnych w gminie;
2. właściciel nieruchomości jest zobowiązany umieścić pojemniki wypełnione odpadami zgodnie z harmonogramem na chodnik lub ulicę przed wejściem na teren nieruchomości;
3. meble i inne odpady wielkogabarytowe muszą być wystawione na chodnik lub ulicę przed wejściem na teren nieruchomości zgodnie z terminami przewidzianymi harmonogramem;
4. odpady budowlane i rozbiórkowe muszą być złożone w kontenerach, w miejscu umożliwiającym dojazd pojazdu podmiotu uprawnionego oraz nieutrudniającym korzystania z nieruchomości;
5. właściciele kompostowników odpadów roślinnych są zobowiązani do systematycznego zagospodarowywania odpadów, aby nie powodować zanieczyszczenia ziemi, wód podziemnych i powierzchniowych.

§ 17.

1. Wywóz odpadów komunalnych oraz nieczystości ciekłych winien odbywać się specjalnie do tego przeznaczonymi pojazdami.
2. Stałe odpady komunalne powinny być składowane na składowisku odpadów.
3. Nieczystości ciekłe winny być wywożone przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych do oczyszczalni ścieków.

Rozdział 5.

Inne wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami

§ 18.

1. Gospodarka odpadami w województwie opiera się na wskazanych w planie regionach gospodarki odpadami (RGO). Odpady komunalne zmieszane, odpady z pielęgnacji terenów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania mogą być zagospodarowywane tylko i wyłącznie w ramach danego regionu. Gmina Turawa należy do Regionu Centralnego.
2. Prowadzenie selektywnego zbierania i odbierania co najmniej następujących

frakcji odpadów komunalnych tj.: odpady zielone z pielęgnacji ogrodów i parków, papier i tektura, odpady opakowaniowe ze szkła w podziale na szkło bezbarwne i kolorowe, tworzywa sztuczne i metale, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, przeterminowane leki, chemikalia, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlano - remontowe.

3. Pozostałe frakcje odpadów komunalnych mogą być zbierane łącznie jako zmieszane odpady komunalne.
4. Powstające w gospodarstwach domowych odpady ulegające biodegradacji powinny być w pierwszej kolejności wykorzystywane przez mieszkańców we własnym zakresie np. poprzez kompostowanie w przydomowych kompostownikach w zabudowie jednorodzinnej i terenach wiejskich.
5. Organizacja w gminach Punktów Selektywnego Gromadzenia Odpadów (PSZOK).

Rozdział 6.

Obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem

i uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów

§ 19.

Osoby utrzymujące zwierzęta domowe są zobowiązane do zachowania bezpieczeństwa i środków ostrożności, zapewniających ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do użytku publicznego.

§ 20.

1. Do obowiązków właścicieli psów należy:
  - 1) sprawowanie właściwej opieki nad zwierzętami, w szczególności nie pozostawiania ich bez dozoru, oraz w sposób uniemożliwiający samodzielne wydostanie się poza teren ogrodzony;
  - 2) wyprowadzanie psa w kagańcu i na smyczy;
  - 3) systematyczne szczepienie przeciwko wściekliznie zgodnie z art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342z późn. zm.), która nakłada obowiązek szczepienia psów w wieku powyżej trzech miesięcy i okazywanie na żądanie władz sanitarnych, weterynaryjnych, policyjnych zaświadczenia o przeprowadzonym szczepieniu;
  - 4) uzyskanie zezwolenia Wójta na utrzymy-

wanie psa rasy uznawanej za agresywną zgodnie z treścią Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 kwietnia 2003 roku w sprawie wykazu ras psów uznawanych za agresywne (Dz. U. z 2003 r. Nr 77, poz. 687).

2. W odniesieniu do wszystkich zwierząt domowych do obowiązków właścicieli należy:
  - 1) stały i skuteczny dozór;
  - 2) nie wprowadzanie zwierząt do obiektów użyteczności publicznej, z wyłączeniem obiektów przeznaczonych dla zwierząt, postanowienie to nie dotyczy osób niewidomych, korzystających z pomocy psów-przewodników;
  - 3) nie wprowadzanie zwierząt domowych na tereny placów gier i zabaw, piaskownic dla dzieci, terenów plaż i kąpielisk publicznych;
  - 4) zwolnienie zwierząt domowych z uwięzi dopuszczanie jest wyłącznie na terenach mało uczęszczanych dla ludzi, jeśli osoba nadzorująca ma możliwość sprawowania bezpośredniej kontroli nad ich zachowaniem. Nie dotyczy ono psów ras uznanych za agresywne;
  - 5) zwolnienie przez właściciela nieruchomości psa ze smyczy na terenie nieruchomości może mieć miejsce w sytuacji, gdy nieruchomość jest ogrodzona w sposób uniemożliwiający jej opuszczenie przez psa i wykluczający dostęp osób trzecich, odpowiednio oznakowanej tabliczką ze stosownym ostrzeżeniem;
  - 6) natychmiastowe usuwanie przez właścicieli zanieczyszczeń pozostawionych przez zwierzęta domowe w obiektach i na innych terenach przeznaczonych do użytku publicznego, a w szczególności na chodnikach, jezdniach, placach, parkingach, terenach zielonych.

§ 21.

Osoby utrzymujące zwierzęta domowe winny:

1. wykazywać szczególną dbałość o to, aby nie zakłócały one w sposób ciągły i uciążliwy spokoju mieszkańców przez uciążliwą emisję nieczystości, hałasów i odorów oraz ich utrzymanie nie naruszało przepisów higieniczno - sanitarnych powszechnie obowiązujących;
2. dbać o stan zdrowia zwierząt i zapewnić im odpowiednią opiekę weterynaryjną, zapobiegając w ten sposób rozprzestrzenianiu się chorób;
3. należycie zabezpieczyć psa trzymanego

na terenie nieruchomości przed wydostawaniem się poza nią oraz oznaczyć nieruchomość tabliczką informacyjną z napisem lub wizerunkiem psa;

4. usuwać padłe zwierzęta domowe poprzez przekazanie padłych zwierząt przedsiębiorcom świadczącym usługi odbioru i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych i posiadających stosowne zezwolenie w zakresie gospodarki odpadami weterynaryjnymi.

Rozdział 7.

Wymagania odnośnie utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolnej

§ 22.

Utrzymywanie zwierząt gospodarskich jest dopuszczone na terenach wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania z zachowaniem następujących warunków:

1. posiadania budynków gospodarskich przeznaczonych do hodowli zwierząt spełniających wymogi ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.);
2. ograniczenia wszelkiej uciążliwości hodowli dla środowiska w tym emisje będące jej skutkiem do obszaru nieruchomości, na której jest prowadzona;
3. przestrzegania przepisów sanitarno-epidemiologicznych;
4. gromadzenia obornika i płynnych odchodów zwierzęcych na terenie gospodarstwa rolnego w miejscach spełniających wymogi przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r. Nr 147, poz. 1033 z późn. zm.), czyli na podłożu utwardzonym i uszczelnionym odpowiednimi płytami i w zbiornikach na odchody o pojemności umożliwiającej przechowywanie ich przez wymagany przepisami okres;
5. gromadzenia i usuwania nieczystości, które nie są obornikiem i gnojówką, w sposób przewidziany dla ścieków tj.: gromadzenia ich na nieprzepuszczalnym podłożu w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami, usuwania powstających odpadów i nieczystości, nie dopuszczaniu do zanieczyszczenia terenu oraz środowiska;
6. stosowania nawozów naturalnych zgodnie z ustawą o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r. Nr 147, poz. 1033 z późn. zm.);
7. przykrywania lub wymieszania z glebą nawozu naturalnego niezwłocznie po jego zastosowaniu;
8. przepędzania zwierząt drogami publicznymi pod dozorem w sposób nie zakłócający ruchu drogowego;
9. trzymania pszczoł w ulach, ustawionych ►

► w odległości, co najmniej 10 m od granicy nieruchomości w taki sposób, aby wylatujące i przylatujące pszczoły nie stanowiły uciążliwości dla właścicieli nieruchomości sąsiednich.

§ 23.

1. Prowadzący hodowlę zwierząt gospodarskich jest zobowiązany zapewnić gromadzenie i usuwanie odpadów oraz nieczystości powstających w związku z prowadzoną hodowlą w sposób zabezpieczający środowisko przed skażeniem (wody, gleby, powietrza).
2. Zabrania się utrzymywania i hodowli zwierząt gospodarskich, która jest szczególnie uciążliwa:
  - 1) na terenach ujęć wodnych oraz w strefach ochronnych wokół tych ujęć, określonych odrębnymi przepisami prawa wodnego;
  - 2) na terenach rekreacyjnych.
3. Dopuszcza się możliwość utrzymywania hodowli zwierząt gospodarskich na terenach rekreacyjnych pod warunkiem, że utrzymujący hodowlę zapewni odpowiednie warunki techniczne w celu zabezpieczenia gruntu przed przenikaniem zanieczyszczeń stałych i ciekłych

do warstw gruntu, wód podziemnych i powierzchniowych.

§ 24.

Padłe zwierzęta należy przekazywać jednostkom zajmującym się usuwaniem, transportem i unieszkodliwianiem, posiadającym wszelkie uregulowania w tym zakresie, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Rozdział 8.

Obszary podlegające obowiązkowej deratyzacji oraz terminy jej przeprowadzania

§ 25.

1. W celu zapobiegania powstawaniu chorób zakaźnych przenoszonych na ludzi i zwierzęta przez gryzonie zobowiązuje się właściciele nieruchomości do przeprowadzania deratyzacji na terenie posesji.
2. Właściciele nieruchomości przeprowadzają deratyzację miejsc oraz pomieszczeń nieruchomości, w szczególności takich, jak: pomieszczenia piwniczne, korytarze, wiaty śmietnikowe, pomieszczenia produkcyjne i magazyny.
3. Ustala się następujące terminy przeprowadzania deratyzacji dwa razy w roku: wiosna i jesień każdego roku.
4. W przypadku wystąpienia populacji gryzoni, stwarzającej zagrożenie sanitarne,

Wójt Gminy Turawa określi poprzez zarządzenie, w uzgodnieniu z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym obszary podlegające obowiązkowej deratyzacji oraz termin jej przeprowadzenia.

Rozdział 9.

Postanowienia końcowe

§ 26.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Turawa.

§ 27.

Traci moc Uchwała Nr XXXIII/262/2006 Rady Gminy Turawa z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Turawa z późniejszą zmianą Uchwała Nr VI/34/2007 Rady Gminy Turawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXIII/262/2006 Rady Gminy Turawa z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Turawa.

§ 28.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy Turawa
Adam Prochota

TERMINY BEZPŁATNEJ ZBIÓRKI ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH NA TERENIE GMINY TURAWA

W RAMACH RUCHOMEGO PUNKTU ZBIÓRKI (KONTENER MOBILNY)

DANUTA PIWOWARCZYK

Poniżej podajemy terminy zbiórki ODPADÓW NIEBEZPIECZNYCH KOMUNALNYCH pochodzących z gospodarstw z gospodarstw domowych w systemie kontenerowym.

Zbierane będą następujące odpady:

- farby i lakiery oraz opakowania po nich,

- oleje mineralne i opakowania po nich,
- akumulatory, baterie,
- lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć,
- przeterminowane leki,
- rozpuszczalniki, kleje, lepiszcza i żywice oraz opakowania po nich,
- opakowania po środkach ochrony roślin,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektro-niczny,

Zbiórka nie dotyczy odpadów pochodzących z działalności gospodarczej (w tym rolniczej).

Odpowiednio przystosowany kontener, obsługiwany przez wykwalifikowanego pracownika udzielającego pełnych informacji o celu i zasadach prowadzonej zbiórki, będzie dostępny, w następujących miejscowościach:

lp	Miejscowość	Data
1	Turawa - ul. Opolska obok Urzędu Gminy Turawa	21.05.2013
2	Zawada - ul. Kolanowska k. szkoły	27.05.2013
3	Kadlub Turawski - ul. Główna k. sklepu	28.05.2013
4	Bierdzany - obok OSP	29.05.2013
5	Osowiec - obok OSP	03.06.2013

WAŻNE: dokładne godziny zbiórki będą podane w późniejszym terminie: na tablicach ogłoszeń, stronie internetowej www.turawa.pl, itp.

SEGREGUJĄC ODPADY PRZYSZYNIAMY SIĘ DO ZMNIEJSZENIA MASY ODPADÓW KIEROWANYCH NA SKŁADOWISKO

GROBOWCE PANÓW NA TURAWIE

ALFRED KUPKA

Wybudowany w latach 1782-1784 nasz nowy kościół w Kotorzu W. został 29.IX.1784 przez Prałata Hermana Krusche pobłogosławiony (benediziert)- udostępniony do odprawiania liturgii. Stary drewniany kościół, wtedy blisko 400-letni wymieniony po raz pierwszy w 1447r. w związku ze świętopietrzem, został rozebrany i pozostawiono tylko prezbiterium ze znajdującą się w jego podziemiach kryptą właścicieli turawskich majątków. W miejscu ołtarza ustawiono obraz św. Marcina i tak powstała kaplica jemu poświęcono. W tej krypcie chowano zapewne tych panów na Turawie i Chotorzu, którzy tutaj mieszkali. Jak powiedzieliśmy sobie na początku historii tych okolic, pierwszymi, którzy tutaj zamieszkali byli Peter von Koenigsfeld, a na pewno już jego syn i spadkobierca Georg von Koenigsfeldten który dał nam nazwę Turawa. Pierwszym jednak udokumentowanym, tzn. figuruje w księdze zgonów Parafii Kotorza W. był zmarły 16.X.1687r. Baron Johann Blankowski de Dembschuetz. Z całą pewnością leży tutaj jego syn Baron Bogusław Ernst de Blankowski kapitan powiatów Oleskiego i Opolskiego. Jak informuje tablica na jednej z trumien krypty zmarł 23.XII.1707r. To za jego zarządzania tutejszymi majątkami stary drewniany kościół w Kotorzu został gruntownie odnowiony i rozbudowany. Powstaje pytanie- a może wtedy dopiero została wybudowana krypta w tym kościele skoro najstarszym pochówkiem jest trumna (i to bardzo okazała cynowo-drewniana) z tablicą z jego nazwiskiem i wymienionymi godnościami. Po Blankowskich dobra turawskie nabyła rodzina von Loevenkron i ich członkowie mieszkający w Turawie zostali wg ks. Kahla złożeni w kotorskiej krypcie. I tak: †15.III.1729r. druga żona Martina von Loevenkron Maria Elisabeth z domu von Skromsky; †28.I.1731r. Martin von Loevenkron pan na Turawie i Chotorzu; †23.I.1759r. Jego niezamężna córka Anna Justine; †22.IV.1759r. Syn Martina- Anton von Loevenkron, Pan na Turawie, Chotorzu itd., żonaty był z Anną Barbarą von Garnier z Lublińca. Ich wszystkie 6-cio dzieci zmarły w dzieciństwie. Gdzie i kiedy zostały pochowane brak informacji źródłowej. Anna Barbara, żona Antona, rok po jego śmierci wychodzi powtórnie za mąż za Hrabiego Franza von Gaschin z Żyrowej. - †2.III.1799r., spoczął w grobowcu rodzin-

nym Gaschinów na Górze św. Anny. O ich 8-miorgu dzieciach, które wszystkie zmarły w dzieciństwie brak jakichkolwiek zapisków metrykalnych. Anna Barbara, Hrabina von Gaschin umiera 11.II.1804r. i na jej życzenie została pochowana w grobowcu starego kościoła w Kotorzu. Na krótko przed swoją śmiercią ufundowała w 1800r. masywną nową z brązu pokrywę krypty z napisem „Anna Barbara hrabina von Gaschin z domu von Garnier a.d. 1800”.

Po jej śmierci Panem majoratu ustanowionego przez nią testamentem w 1794r. został jej bratanek Franz Xaver von Garnier z Lublińca i to on jest przodkiem dla wszystkich następnych Panów majoratu Turawskiego do 1945r. Także oni chowani byli w krypcie pod prezbiterium dawnego kościoła, późniejszą kaplicą w Kotorzu. Wg cytowanego wyżej testamentu Anny Barbary już 1-szy Pan majoratu miał wybudować w miejsce starej drewnianej, nową murowaną kaplicę nad starym grobowcem. Stało się to, ale dużo później, bo dopiero za 100lat, za czasów 5-tego już ordynata Hrabiego Carla von Garnier-Turawa.

W 1813r. w wieku 56lat umiera żona 1-szego

ordynata Maria Theresia z domu von Zedlitz, a jeszcze rok wcześniej jej synowa, dopiero 25-letnia żona późniejszego 2-go pana majoratu i przyszłego hrabiego Franza Seraphima von Garnier-Turawa. Obie spoczęły w rodzinnym grobowcu w Kotorzu. W 1838r. umiera 1-szy ordynat majoratu Franz Xaver von Garnier, dożył późnego, jak na owe czasy wieku 85lat. Spoczął obok żony i synowej. 20.VII.1853r. umiera Hrabia Franz Seraphim, dożył 68lat, ale na skutek długowieczności swego ojca, był tylko 15lat panem majoratu. Był bardzo aktywnym człowiekiem, wiele zrobił dla rozwoju swoich majątków i poprawy warunków życia swoich podwładnych w całym majoracie obejmującym 11 miejscowości. Waleczny oficer Husarów. Odznaczył się w wojnach napoleońskich 1813-1815. Na czele swoich Husarów wkroczył do stolicy Francji Paryża. Dekretem króla Prus Fryderyka Wilhelma IV został w 1841r. wzniesiony do godności Hrabiego von Garnier-Turawa. Z tą właściwością, iż godność ta przechodziła każdorazowo tylko na następnego pana majoratu z rodziny von Garnier i jego małżonkę. Z chwilą śmierci hrabiego Franza Seraphima von Garnier-Turawa, jakby zamieszkał w turawskim pałacu anioł śmierci, gdyż w następnym dwudziestolecu umiera z tej rodziny jeszcze 5-ciu jego potomków. I tak: w 1857r. umiera jego 2-letni wnuk Max Eugen, w 1861r. syn hrabiego Seraphima i następny, 3-ci pan majoratu hrabia Constantin I- ojciec Maxa Eugena, dożył 58lat. 1868r. umiera syn hrabiego Constantina I hrabia i następny pan majoratu Constantin II, miał 26lat. Teraz następnym panem majoratu i hrabią zostaje brat tego ostatniego Carl von Garnier-Turawa, ale anioł śmierci pracuje dalej w turawskim pałacu. W 1876r. przychodzi na świat martwe niemowlę płci męskiej, trzecie kolejne dziecko hrabiego Carla i jego małżonki Hedwig z domu von Blumenthal. Rok później 1877r. samobójstwo z pobudek honorowych popełnia 27-letni młodszy brat hrabiego Carla Hans Max von Garnier. Był bardzo dobrze zapowiadającym się oficerem Oławskich Husarów, przystojnym i wesołym mężczyzną- czara nieszczęść wypełniła się. Do tego krypta pod kaplicą w Kotorzu wypełniona już była do granic możliwości. Teraz hrabia Carl von Garnier-Turawa zmuszony został do pilnego wybudowania nowego grobowca. Postanowił wybudować nową podpiwniczoną kaplicę z przeznaczeniem na grobowiec rodzinny. Wybór miejsca padł

na małe piaszczyste wzniesienie na południowym krańcu parku, w połowie drogi do kościoła w Kotorzu W. Ks. proboszcz, wtedy Carl Kahl, protestował bo był to teren gdzie dawniej zakopywano lub palono padłe bydło, lecz bezskutecznie. I tak wybudowano w 1879r. piękną kaplicę, i ona i lasek ją otaczający zwany był potocznie „Gruft” i tak pozostało do dziś.

Została poświęcona w 1881r. w obrządku katolickim. Do tak przygotowanej krypty w Grufcie z bocznym i górnym wejściem przeniesiono niezwłocznie z przepelnionej starej 5 trumien z ostatnich pochówków z lat 1857-1877 włącznie.

Do nich dołączyła zmarła w 1881r. 60-letnia żona zmarłego 20lat wcześniej hrabiego Constantina I, hrabina Clara von Garnier-Turawa z domu von Rappold.

W tym stanie osobowym- tylko 6 trumien- krypta w nowym Grufcie dotrwała do 1945 roku.

Wtedy spoczywali tam: hrabia Constantin I, jego syn hrabia Constantin II, następny syn Hans Max, trzeci syn Max Eugen, martwe urodzone niemowlę -synek hrabiego Carla i Hedwig z domu von Blumenthal oraz żona hrabiego Constantina I hrabina Clara von Garnier-Turawa z domu von Rappold.

-Do rozluźnionego grobowca w Kotorzu W. można było bez przeszkód złożyć zmarłą

w 1883r. 86-letnią drugą żonę hrabiego Franza Seraphima Eugenię von Schack Wittenau- przeżyła o dwa lata swoją drugą synową Clarę. I to jej pochówek jest ostatnim złożonym do dziś w kotorskiej krypcie.

Hrabia Carl von Garnier-Turawa ożenił się w 1872r. z Hedwig von Blumenthal, córką pomorskich Junkrów. Była gorliwą protestantką, w czasie pierwszych 20lat swojego małżeństwa przekonała wszystkie swoje czworo dzieci i młodszą siostrę męża Adelę von Garnier do przejścia na protestantyzm. Jako ostatni, dwa lata przed śmiercią tj. w 1896r. przeszedł na jej wiarę i mąż Carl, ale jak piszą we wspomnieniach ich dzieci chyba nie z wewnętrznego przekonania, tylko aby uspokoić żonę, której bardzo zależało na jego „szczęściu wiecznym”. Żeby zrozumieć to co nastąpiło później trzeba dopowiedzieć, że wtedy jeszcze nie było mowy o Ekumenizmie jak to dzisiaj znamy i skrupulatnie, nawet rygorystycznie przestrzegano rozgraniczenia konfesji. Gdy więc kolej rzeczy zaczęli umierać następni z rodziny von Garnier, teraz już protestanci, nie mogli być złożeni w prawie pusto stojącej katolickiej kaplicy. Chowano ich więc na zewnątrz w normalnych mogiłach w ziemi. Wszystkie te groby miały kamienne obramowania i każdy zdobił biały marmurowy krzyż z nazwiskiem, krótkim opisem osoby i datami. Do stycznia 1945r. na zewnątrz pochowano następujących von Garnierów:

1. Adela von Garnier ur. 15.X.1859r. †17. IX.1891r.- młodsza siostra hrabiego Carla, zwana dawniej aniołem Turawy
2. Carl Graf von Garnier-Turawa ur. 31.VII.1847r. †29.X.1898r.
3. Hedwig Graefin von Garnier-Turawa z d. von Blumenthal ur. 19.II.1847 †26.V.1922
4. Karl von Garnier ur.1879r. †1938- syn hrabiego Carla
5. Eberhard von Garnier Praesident der Hofkammer ur. 1881r. †1939r. -syn hrabiego Carla
6. Zostali tutaj jeszcze pochowani: starsza siostra hrabiego Carla hrabina Ella i jej mąż hrabia Max Clairon de Haussonville z Wędrzyny, dziś już nie wiadomo dlaczego pochowano ich akurat w Turawie.

Jak na ironię losu ten hrabia z Garnierów, który najwięcej budował (potomni orzekli, że za dużo i ponad stan) po śmierci nie mógł spocząć w żadnej z dwóch przez siebie wybudowanych kaplic pogrzebowych i został pogrzebany w ziemi jak zwykły człowiek. Jeszcze do tego dodam, iż gdy w 1891r. zmarła jego młodsza siostra Adele von Garnier- notabene namówiona przez jego żonę do zmiany konfesji, jako pierwsza została

pochowana na zewnątrz Gruftu, hrabia Carl ufundował, jako wotum jej szczęścia wiecznego, piękny witraż do naszego katolickiego kościoła w Kotorzu. Przedstawia św. Jadwigę Śląską patronkę dnia urodzin Adeli tj.15 października.

Witraż zdobi okno nad wejściem z kościoła do zakrystii. W okresie powojennym nowa kaplica cmentarna „Gruft” pozostała na pastwę osób nie mających żadnego szacunku dla tego miejsca, niszczone wszystkie kaplice, grobowiec, nawet nie uszanowano spoczywających tutaj zmarłych. To samo dotyczy i spoczywających na zewnątrz zwłok protestantów. Wobec powtarzających się aktów gorzej niż barbarzyństwa- bo i „barbarzyńcy” szanowali zmarłych- ówcz-

sny proboszcz ks. Łodziak w porozumieniu z rodziną von Garnier na zachodzie pozbierał w 1964r. wszystkie poniewierane pozostałe jeszcze szczątki, umieścił w nowej dużej trumnie i pochował w zbiorczej mogile na naszym cmentarzu parafialnym w Kotorzu. Mogiła ma betonowe obramowanie, kryta jest płytą betonową, na której stoi piękny żelazny płotek. Następnie już śp. ks. Swolany przyniósł jeszcze w 1970r. z gruntu zachowany jeden marmurowy krzyż z napisem „Eberhard von Garnier Praesident der Hofkammer” i umieścił zastępczo dla wszystkich spoczywających w nim Garnierów na tym grobie. Praesident der Hofkammer znaczy, iż był zarządzającym wszelkich pozostałych jeszcze w Niemczech majątków bylej rodziny cesarskiej Hohenzollernów nie bagatela, bo ok. 80tys. ha. Nowa kaplica cmentarna, zwana u nas potocznie Gruft, została na wniosek Powiatowej Rady Narodowej w poniedziałek 21.03.1977, godz. 16.15 wysadzona przez oddział saperów. W uzasadnieniu napisano „celem zlikwidowania miejsca schadzki rozpasanej młodzieży”.

Jesienią 2005r. z inicjatywy i staraniem soltysa Turawy Janusza Buczka i proboszcza Józefa Swolanego plac ten został po 28 latach przez grupę parafian uporządkowany. Ustawiono także krzyż stojący dotąd w Marszałkach. W dniu 2.11. tego roku, a więc Dzień Zaduszny plac i krzyż w obecności licznych parafian został przez ks. Swolanego ponownie poświęcony.

W 1981r. i 1994r. ks. Swolany w towarzystwie kilku mężczyzn z naszej parafii wszedł

do starego grobowca pod kaplicą w Kotorzu. Sporządził wykaz trumien, jakie wtedy tam się jeszcze znajdowały. Panowie Józef Matyszek z Kotorza W. i Jerzy Stasiak ze Szczedrzyka korzystali przy pisaniu swojej książki „Jezioro Turawskie” z tego wykazu. Za ich uprzejmą zgodą przedstawiam czytelnikom jakie jeszcze wtedy tj. 1994 znajdowały się tam trumny: w środku pomieszczenia w cynowej i drewnianej trumnie Freiherr Bogusław Ernst von Blankowski †1707r.; obok Anna Barbara von Garnier †1804r.; dalej jej pierwszy mąż Anton von Loevenkron †1759r.; po lewej Leopoldine von Schack-Wittenau †1883r.; i obok 25-letnia hrabina Adelheid von Bethuze-Huc †1812r. – to są druga i pierwsza żona hrabiego Franza Seraphima von Garnier-Turawa. Dalej- 3 trumny bez tabliczek, w nich zapewne pierwszy pan majoratu Franz Xaver von Garnier †1838, jego żona Maria Theresia von Zedlitz †1813r. oraz drugi pan majoratu i pierwszy hrabia von Garnier-Turawa Franz Seraphim †1853r. I jeszcze stoi tam jedna, pełna różnych kości, zapewne ze starszych nieistniejących już trumien. Możliwe, że są to szczątki Martina Scholtz von Loevenkrona †1731r., a także jego drugiej żony Maril Elisabeth von Skromsky †1729r. i niezamężnej córki Anny Justyny †1759r. I taki stan pozostał niezmieniony do chwili obecnej.

Na ścianie kaplicy znajduje się tablica informacyjna w języku niemieckim o treści: „Tu spoczywają w Bogu fundatorka majoratu hrabina von Gaschin z domu von Garnier 1725-1804, właściciel majoratu i ich małżonki- do 1853 oraz poprzedni właściciele członkowie rodziny von Loevenkron”. Jeszcze wspomnę, że także w naszym obecnym kościele parafialnym zaczęto początkowo chować tutejszych księży: przed ołtarzem głównym pochowany został w 30 roku życia, drugi kolejny proboszcz od czasów nowej

świątyni ks. Johannes Rinke 1783-1787, a w 1792 przed bocznym ołtarzem św. Józefa pochowany został

ks. Johannes Nepomuk von Niewiadomsky, który 33lata był kapłanem w hrabiowskim pałacu w Turawie.

P.S. Już w czasie oddawania niniejszego artykułu do druku dowiedziałem się od Pana Jerzego Farysa z Kadłuba, autora monumentalnej historii wszystkich miejscowości naszej gminy, która niebawem ukaże się drukiem, iż już raz w 1853r. powiększono grobowiec w Kotorzu o drugie pomieszczenie tuż obok pierwotnego i tam przeniesiono 28 trumien. Zbadanie i opisanie tej nowej, sensacyjnej wiadomości rozsądziłoby to moje i tak już za obszernie opowiadanie, ale coś w tym jest: już w czasie pisania niniejszego opracowania nie opuszczała mnie uparta myśl, że coś tu jest nie tak, jest po prostu za mało trumien. W sumie jest ich w obydwu grobowcach w tym starym w Kotorzu i nowym w Grufcie, nie licząc pochowanych na zewnątrz 5-ciu tutejszych protestantów 15. Przyjmując, iż w tej zbiorczej trumnie w kotorskim grobowcu mogą być szczątki trzech osób -wychodzi 17 pochówków w ciągu 250lat, a gdzie są, np. 13 lub 14 dzieci samej fundatorki majoratu Anny Barbary i inne, zważywszy na dużą w tamtych latach śmiertelność? Jak powiedział mi Pan Piotr Kostka, który towarzyszył ks. Swolanemu w oględzinach dzisiejszego grobowca w Kotorzu w jego północnej ścianie, tzn. od strony plebanii istnieje ślad po zamurowanych drzwiach. Możliwe, że były to drzwi łączące kiedyś przyległe do siebie grobowce. Obiecuję czytelnikom, że gdy Pan Bóg pozwoli zbadam dokładnie, całą sprawę i opublikuję już w następnym numerze „Fali”.

Źródła:

1. Freda Warning, z domu von Garnier „Meine Kindheit in Turawa”
2. Józef Matyszek, Jerzy Stasiak „Jezioro Turawskie”
3. Pfarrer Karl Kahl „Das Majorat Turawa” i relacje świadków
4. Tablice genealogiczne von Garnierów

Zdjęcia:

1. Józef Matyszek
2. Andrzej Podstolski
3. Ks. Józef Swolany

KONKURS

ZARZĄD TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW ZIEMI TURAWSKIEJ

Towarzystwo Miłośników Ziemi Turawskiej ogłasza kolejny konkurs na najciekawszy obiekt muzealny. Zwracamy się do mieszkańców Gminy Turawa z prośbą o aktywne uczestnictwo w przedsięwzięciu. Bardzo często nie zdajemy sobie nawet sprawy z tego, że wokół nas ulegają zniszczeniu przedmioty o historycznej wartości, mówiące o przeszłości naszych przodków. Zapewniamy, że dostarczone eksponaty znajdą opiekę w dobrze zorganizowanej Izbie Regionalnej w Ligocie Turawskiej. Poniżej przedstawiamy regulamin organizacyjnego konkursu.

Regulamin

organizacyjny konkursu na najciekawszy obiekt wykonany do 1945 roku, a będący nierozerwalnie związanym z życiem i pracą ludności na terenie Gminy Turawa.

§ 1.

Konkurs zorganizowano z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Ziemi Turawskiej przy daleko idącym wsparciu organizacyjnym Wiejskiej Izby Regionalnej w Ligocie Turawskiej. Jego głównym celem jest ocalenie pamiątek kultury materialnej regionu turawskiego oraz wzbogacenie już istniejącej ekspozycji wystawienniczej.

§ 2.

Konkurs trwa od chwili ogłoszenia na łamach „Fali” do 30 kwietnia 2013 r., natomiast jego wyniki ogłoszone zostaną do 31 maja tego samego roku.

§ 3.

W konkursie mogą wziąć udział wszystkie obiekty /przedmioty/ kultury materialnej:

- a) pisane – książki, czasopisma, dokumenty, banknoty, zdjęcia, albumy, kroniki, obrazy itp.,
- b) przedmioty – z ceramiki, szkła, porcelany i metalu,
- c) wystrój wnętrz – nakrycia stołowe, pościel, stroje itp.,
- d) drobne narzędzia rolnicze i rzemieślnicze.

Przedmioty przekazane do konkursu nie mogą być przed ich przekazaniem celowo odnawiane (malowane), z wyjątkiem bieżącej konserwacji.

§ 4.

Komisja Konkursowa dokona oceny punktowej dostarczonych przedmiotów za pomocą szczegółowych kryteriów.

§ 5.

Każdy dostarczony do konkursu eksponat staje się własnością Wiejskiej Izby Regionalnej i powinien posiadać informację zawierającą nazwę, wiek, miejsce pochodzenia, przeznaczenie oraz adres właściciela.

§ 6.

Właścicielom najciekawszych eksponatów zostaną przyznane nagrody i wyróżnienia.

*Szczegółowe informacje
dotyczące konkursu
uzyskać można pod nr. tel.
77/4213062
oraz 604887743.*

artykuły elektryczne
i elektroniczne

oleje, smary,
chemia przemysłowa

elementy złączne i śrubowe,
akcesoria do lodzi

W ofercie posiadamy również dekodery DVB-T MPEG4 do darmowej telewizji cyfrowej

Zapraszamy do nowego sklepu w Turawie przy ul. Kościuszki 3

Godziny otwarcia:
Poniedziałek-piątek: 8-17
Sobota: 8-15

FERIE ZIMOWE W GMINIE TURAWA

MAGDALENA SADOWSKA

Tegoroczne ferie zimowe w naszym województwie trwały od 28 stycznia do 10 lutego. Śmiało można stwierdzić, że dzieci z naszej Gminy nie nudziły się podczas tego dwutygodniowego odpoczynku, gdyż w większości naszych miejscowości zostały im zorganizowane fajne ferie. To w przeważającej mierze opiekunowie świetlic środowiskowych zajęli się umiłowaniem naszym najmłodszym mieszkańcom czasu, by upłynął im w miłej atmosferze. Dzieci podczas ferii wybrały się z opiekunami m.in. do kina czy na basen. Niektóre z nich zwiedziły wrocławskie Centrum Nauki - Humanitarium, gdzie przedstawione ekspozycje pokazywały im jak działa ludzkie ciało i zmysły. Ponadto w „Ogrodzie doświadczeń” dowiedziały się jak powstaje plastik z mleka, a wcielając się w rolę prawdziwych naukowców mieli możliwość wykonania różnokolorowego plastiku. Inne dzieci podczas ferii brały

udział w warsztatach teatralnych, które prowadził reżyser teatru dla dzieci i młodzieży – pan Bogdan Żulewski z MDK Opole oraz uczestniczyły w warsztatach z tzw. animacji poklatkowej, którą prowadziła pani Katarzyna Wilk. Jeszcze inne dzieci świetnie bawiły się podczas balów karnawałowych. Wszystkim dzieciom podczas ferii na pewno nie zabrakło zajęć ruchowych. Jedne grały

w piłkę, inne w tenisa stołowego, a jeszcze inne szalały w Kinderplanecie.

Łącznie w tegorocznych feriach zimowych uczestniczyło 225 dzieci z terenu naszej Gminy, podczas to których nie tylko świetnie się bawiły, ale i jeszcze czegoś dodatkowego nauczyły.

TURAWA W GRAFICE

"PRZYSTAŃ KAJAKOWA".
RYS WALTER ŚWIERC

INFORMACJE Z LKW TURAWA

ZARZĄD LKW TURAWA

LKW Turawa zaprasza dzieci wraz z rodzicami z Gminy Turawa na „Dzień Dziecka”, który odbędzie się 1 czerwca 2013r. od godz. 14.00. Na obecnych czekają takie atrakcje jak: pływanie łodzią czy zawody sportowe w łowieniu ryb dla dzieci i dorosłych.

Zarząd LKW Turawa zaprasza 12 października 2013r. od godz. 14.00 na zakończenie sezonu wędkarskiego wszystkich wędkarzy.

INFORMACJA

ZARZĄD STOWARZYSZENIA

„NA RATUNEK JEZIOROM TURAWSKIM”

W dniu 21 stycznia 2013r. Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia „Na Ratunek Jeziorom Turawskim” jednogłośnie podjęło uchwałę o rozwiązaniu stowarzyszenia „Na Ratunek Jeziorom Turawskim”. Likwidatorem stowarzyszenia jest prof. Ryszard Knosala.

info

MŁODZIEŻOWA RADA GMINY TURAWA

PLAN INICJATYW NA ROK 2013

PREZYDIUM MŁODZIEŻOWEJ RADY GMINY TURAWA

Na lutowej sesji Młodzieżowa Rada Gminy Turawa przyjęła roczny plan realizacji inicjatyw. Na początku każdego roku kalendarzowego radni decydują o tym, jakie inicjatywy mają zamiar zrealizować, biorąc pod uwagę potrzebę rozwijania projektów cyklicznych i uwzględniając wnioski mieszkańców, mając przy tym na uwadze propozycje zgłaszane wcześniej do Budżetu Gminy.

Od roku 2012 umożliwiamy wszystkim zainteresowanym zgłoszenie swoich pomysłów do już uchwalonego Planu. W tym roku na Wasze propozycje czekamy do końca maja. Jeżeli chcesz podzielić się z nami swoim pomysłem, jaki możemy zrealizować w drugiej połowie 2013 roku, napisz na adres mr.g.turawa@op.pl. Wszystkie przysłane do

Młodzieżowa Rada Gminy TURAWA

końca maja zgłoszenia zostaną omówione z ich autorami na specjalnej sesji. Spośród nich wybierzemy najlepsze, które po analizie możliwości ich realizacji, o ile będzie ona możliwa, włączymy do Planu. Rok 2013 to rok wyborów na V kadencję w Radzie (kwiecień). Zgodnie ze Statutem, nowo wybrana

rada może, o ile uzna to za konieczne, dołączyć do planu kolejne inicjatywy.

Plan Inicjatyw Młodzieżowej Rady Gminy Turawa na rok 2013

- Rajd Rowerowy „Ani autem, ani na skuterze nie jest tak fajnie jak na rowerze” 2013, czerwiec 2013.
- Młodzieżowy Festyn Sportowy „ZAWADA CUP” 2013, 27 lipca 2013
- Warsztaty Kulinarne „W DOBRYM SMAKU”, wrzesień 2013.
- Objazdowy Turniej Tenisa Stołowego „PING PONG W TURAWIE” 2013, październik – listopad 2013.
- Otwarty Konkurs Piosenki „NAS ŁĄCZY MUZYKA” 2013, grudzień 2013.

WYBORY DO MŁODZIEŻOWEJ RADY GMINY TURAWA 2013

NA V KADENCJĘ 2013 – 2015 ODBĘDĄ SIĘ 12 KWIETNIA 2013

PREZYDIUM MŁODZIEŻOWEJ RADY GMINY TURAWA IV KADENCJI

Minęły kolejne dwa lata działalności Młodzieżowej Rady Gminy, po których zgodnie ze Statutem organizowane są wybory na kolejną kadencję. Mijające dwa lata owocowały w realizację wielu inicjatyw, obok tych cyklicznych, które stale staramy się rozwijać, pojawiły się także nowe m.in. Warsztaty Kulinarne czy współpraca przy organizacji Festynu „Zawada Cup”. Rozpoczynając się w kwietniu kadencja będzie V w historii Młodzieżowej Rady Gminy Turawa (Rada powstała w roku 2004). Zachęcamy młodzież do aktywnego włączenia się w działanie na rzecz swojej najbliższej okolicy. Młodzieżowa Rada to dobre miejsce i szereg możliwości, by zrealizować swoje pomysły z pożytkiem dla lokalnej społeczności.

JAK ZOSTAĆ RADNYM? – TO PROSTE!

Jeżeli masz od 14 do 28 lat i mieszkasz na

terenie gminy Turawa, na początek zgłoś swoją kandydaturę telefonicznie pod numerem 504 251 946 lub drogą mailową mr.g.turawa@op.pl. Po zgłoszeniu kandydatury pobierz „kartę poparcia” ze strony www.turawa.pl (zakładka Młodzieżowa Rada Gminy). Na karcie poparcia zbierz podpisy dziesięciu osób popierających Twoją kandydaturę (osoby te muszą być mieszkańcami gminy Turawa i mieć skończone 15 lat). Kartę z podpisami zabierz ze sobą na spotkanie weryfikacyjne, podczas którego Komisja Skrutacyjna weryfikuje autentyczność podpisów i zatwierdza kandydata jako radnego. W drugiej części spotkania weryfikacyjnego Komisja Skrutacyjna przedstawia zasady wyborów wewnętrznych na poszczególne funkcje w Radzie (zatwierdzeni radni wybierają spośród siebie), po czym następuje przyjmowanie zgłoszeń radnych na kandydatów na poszczególne funkcje w Radzie. W dniu wyborów kończy się przyjmowa-

nie zgłoszeń radnych na kandydatów na poszczególne funkcje i po prezentacji każdego z nich przeprowadza się głosowanie. O dnia wyborów nowy przewodniczący ma 30 dni na zwołanie sesji inauguracyjnej.

HARMONOGRAM WYBORÓW 2013

- Zgłoszenia kandydatów na radnych przyjmowane są do 5.04.2013, Zgłoszenia telefoniczne lub mailowe.
- Spotkanie weryfikacyjne odbędzie się 5.04.2013 o godzinie 19.00 w UG w Turawie.
- Obecność obowiązkowa, kandydat na radnego dostarcza wypełnioną „kartę poparcia”.
- Wybory do Młodzieżowej Rady Gminy Turawa odbędą się 12.04.2013 o godzinie 19.00 w UG w Turawie.
- W wyborach uczestniczą zatwierdzeni wcześniej radni.
- SZCZEGÓŁY www.turawa.pl

„CO SŁYCHAĆ W BIBLIOTECE?”

GRAŻYNA SZCZUREK

KIEROWNIK GMINNEJ BIBLIOTEKI
PUBLICZNEJ W TURAWIE

Działalność biblioteczna na terenie gminy prowadzona jest przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Turawie i jej filie. W skład sieci bibliotecznej wchodzi:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Turawie czynna od poniedziałku do piątku w godz. 9-18;
- filia biblioteczna w Ligocie Turawskiej czynna od poniedziałku do piątku w godz. 14-18 a w środy 10-14;
- filia biblioteczna w Zawadzie czynna od poniedziałku do piątku w godz. 14-18 a w czwartki 9-13;
- filia biblioteczna w Węgrach czynna we wtorki w godz. 14-19.

W 2012 roku dla Gminnej Biblioteki Publicznej w Turawie i jej filii dokonano zakupu 1284 woluminów na kwotę 32.043 zł. Z czego 1047 woluminy na kwotę 28.613 zł zakupiono ze środków własnych. Natomiast 237 woluminów na kwotę 3.430 zł zakupiono z otrzymanej dotacji celowej z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu operacyjnego - „Promocja czytelnictwa”.

W naszych bibliotekach obecnie posiadamy 34 149 woluminów oraz prenumerujemy 21 tytułów czasopism do GBP np. NTO, Rzeczpospolita, Polityka, Angora, Newsweek Polska, Twój Styl, Poradnik Domowy itp. oraz dla filii w Zawadzie i Ligocie Turawskiej po 2 tytuły tj. NTO i Przyjaciółkę.

Nieodpłatnie otrzymujemy do naszych bibliotek następujące czasopisma:

Kwartalnik „Fala”, Kwartalnik „Zielona Planeta”, Regionalne Wiadomości Opolskie, Konwersatorium im. J. Eichendorffa oraz kwartalnik ekologiczny „Kropla”.

Prenumerowane czasopisma udostępniane są czytelnikom na miejscu w czytelniach, jak również wypożyczane są do domu.

W 2012 roku w czytelniach czytelnicy skorzystali na miejscu z 2309 egzemplarzy cza-

sopism, a do domu wypożyczyli 2495 czasopism. Zachęcamy wszystkich mieszkańców naszej gminy do korzystania z oferty darmowego wypożyczania prasy do domu.

GBP w Turawie posiada na stanie cały komplet kwartalnika „Fala”, który jest udostępniany tylko na miejscu. Posiadamy także wszystkie wydania książek o Turawie wydane przez Pana Świerca.

W 2012 roku ogółem w naszych bibliotekach zarejestrowano 671 czytelników. Od pewnego czasu notujemy stopniowy wzrost ilości czytelników.

Zarejestrowani czytelnicy dokonali 12723 odwiedzin z czego 7307 odwiedzin to w wypożyczalniach, 3409 odwiedzin to w czytelniach z 492 to inne odwiedziny (wycieczki, spotkanie autorskie, lekcje biblioteczne, wystawy).

Zarejestrowani czytelnicy dokonali 16 908 wypożyczeń woluminów, a na miejscu skorzystali z 2966 woluminów.

GBP w Turawie i jej filie prowadzą także biblioteki „CARITAS”.

W GBP w Turawie od 2004 roku działa czytelnia internetowa w ramach programu „Ikonka”. Natomiast w 2008 roku w ramach programu „Ikonka cd” pozyskano dalsze komputery do filii bibliotecznej w Ligocie Turawskiej. Natomiast do filii w Zawadzie zakupiono jeden zestaw komputerowy celem udostępniania ich czytelnikom. Wszyscy korzystający z internetu w bibliotekach mają tę usługę za darmo. W 2012 roku z darmowego dostępu do internetu skorzystało 1615 osób. Mając na celu poprawę współpracy bibliotek z czytelnikami, zakupiono do filii w Zawadzie i Ligocie Turawskiej urządzenia wielofunkcyjne.

Do GBP w Turawie zakupiono duże urządzenie mające ksero, skaner i kopiarke celem świadczenia usług dla ludności. W najbliższym czasie uruchomiony zostanie w GBP Fax. Środki pozyskane z tego tytułu przeznaczone są na działalność statutową biblioteki. Jednym z podstawowych zadań bibliotek jest też prowadzenie działalności informacyjnej. W 2012 roku nasze biblio-

teki ogółem udzieliły 497 kwerend. W okresie sezonu turystycznego tj. od m-ca maja do sierpnia pracownicy GBP w Turawie prowadzą Punkt Informacji Turystycznej. W związku z czym w tym okresie wydłużane są godziny pracy biblioteki o 4 godziny w soboty, niedziele i święta. Dla tego Punktu pozyskano Certyfikat ważny do 2014 roku.

W ramach zadań kulturalno - oświatowych prowadzone są lekcje biblioteczne dla dzieci przedszkolnych i młodzieży szkolnej, na których omawiane są następujące tematy:

- co to jest biblioteka, jaką rolę pełni w środowisku;
- katalogi, rodzaje, zasady tworzenia i posługiwania;
- opisy bibliograficzne.

W 2012 roku ogółem w bibliotekach przeprowadzono 11 lekcji bibliotecznych.

W filii bibliotecznej w Ligocie Turawskiej w roku ubiegłym przeprowadzono 2 pasowania na czytelnika tj. 16 i 17.05.2012r.

Dla dzieci przedszkolnych oraz klas pierwszych szkół podstawowych i gimnazjalnych organizowane są wycieczki do bibliotek, w trakcie których zapoznaje się ich z biblioteką, pracą biblioteczną oraz różnicami pomiędzy biblioteką szkolną a publiczną. Ogółem w bibliotekach zorganizowano 18 takich wycieczek. Na bieżąco organizowane są wystawki okolicznościowe z okazji świąt państwowych, rocznic literackich lub okazjonalnych. Organizowane są spotkania autorskie dla młodzieży szkolnej. W 2012 roku GBP w Turawie zorganizowała w dniu 6 listopada spotkanie z Panem Wiesławem Drabikiem w Szkole Podstawowej w Ligocie

► Turawskiej. W Gminnej Bibliotece Publicznej dwukrotnie zorganizowano kiermasze taniej książki w dniach 07.05.2012 – 30.05.2012 oraz 03.12.2012 – 21.12.2012r. W ramach Światowego Tygodnia Zwierząt w październiku zorganizowano zbiórkę karmy dla schroniska zwierząt w Opolu.

Na bieżąco prowadzona jest współpraca ze szkołami i przedszkolami min. poprzez rozpowszechnianie konkursów organizo-

wanych przez WBP lub inne placówki kulturalne, wystaw czytelniczych czy też udział pracowników bibliotek w konkursach organizowanych w szkołach np. II Międzyszkolny konkurs recytatorski poezji patriotycznej w SP Osowiec.

Przekazano 20 pozycji książkowych na fanty dla Rady Soleckiej w Turawie na festyn z okazji 450-lecia Turawy.

Mając na celu poprawę bazy lokalowej

bibliotek w 2012 roku w Gminnej Bibliotece Publicznej w Turawie dokonano wymiany sprzętu bibliotecznego. Dużą uwagę poświęcono pomieszczeniu, gdzie gromadzona jest literatura dla dzieci i młodzieży. Jest to miejsce jasne i kolorowe z odpowiednimi krzesłkami i stolikami.

W związku z powyższym zachęcam rodziców do odwiedzania z dziećmi naszej biblioteki.

S. WALERIA (VALERIA) – ANNA POLAŃSKI

JERZY FARYS

S. Waleria (Valeria) – Anna Catharina Polański urodziła się 27.04.1890 r. w Kotorzu Małym. Rodzicami jej byli Josef [Stationsvorsteher – kierownik stacji kolejowej] i Constantina z d. Leppich. Ochrzczona została w kościele parafialnym w Kotorzu Wielkim 30.04.1890 r. Rodzicami chrzestnymi byli Theresia Baldy z Ligoty Turawskiej i Auguste Leppich z Nifke (Niwki – gmina Strzelce Opolskie, Koterska księga urodzin nr 60/1890.).

Wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza w Trzebnicy. Nowicjat rozpoczęła 1.10.1911 r. Od tego dnia realizowała swe powołanie jako Valeria i przygotowywała się do złożenia Bogu ofiary z życia przez złożenie ślubów zakon-

nych, co też miało miejsce 20.05.1915 r. Mając wykształcenie muzyczne, w każdym domu Zgromadzenia była organistką, wykonywała prace biurowe, jak również te najzwyklejsze domowe. Pracowała w zagranicznych placówkach zakonnych: Jerozolima (Izrael), Aleksandria (Egipt), Haifa (Izrael), Palestyna, Aleppo (Syria). W szkołach prowadziła zajęcia muzyczne, uczyła śpiewu i języków obcych. W 1939 r. wróciła do kraju na urlop, zachorowała i nie mogła już wrócić do Palestyny. Pozostała w Trzebnicy, pomagając w szwalni i w biurze. Po wojnie pracowała jako organistka w klasztorze w Żabkowicach Śląskich i w Stralsund (Niemcy). Ostatnie lata życia spędziła w Brzegu Dolnym, gdzie mogła spokojnie przygotować się na odejście z tej ziemi. Bóg wezwał S. Valerię po wieczną nagrodę.

Zmarła 14.04.1971 r. w Brzegu Dolnym,

w 81. roku życia i 60. roku powołania zakonnego (Na podstawie materiałów dostarczonych przez S. M. Beatę – Teresę Stellmach.).

ZDARZENIE Z 3 WRZEŚNIA 1939

OPOWIEŚĆ JULIANA OSĘKOWSKIEGO

PIOTR SŁADEK

Zapewne w pamięci czytelników naszego Kwartalnika pozostały teksty informujące o święcie pojednania i przyjaźni, które odbyło się na polu bitwy pod Mokraj koło Kłobucka w dniu 29 sierpnia 1999 roku. Wśród wówczas opowiedzianych wspomnień uczestników bitwy obu walczących stron, szczególnie osobliwą i interesującą jest historia zdarzenia frontowego opowiedziana przez żołnierza Juliusza Osękowskiego. Miała ona miejsce w dwa dni po zaciętej walce obronnej koło Mokrej, w której Julian Osękowski brał udział jako żołnierz Wołyńskiej Brygady Kawalerii. Opowiadanie to chcemy tu przytoczyć:

I.

„Ze względu, że dla Wołyńskiej Brygady Kawalerii zarysowała się sytuacja oskrzydłająca, zresztą w ogóle nie byliśmy w stanie

powstrzymać armii hitlerowskiej, wycofaliśmy się w kierunku Warszawy, tocząc nieustanny bój. Mój niekompletny już oddział granatników moździerzowych przechodził niełatwe i niebezpieczne drogi. Dnia 3 września 1939 roku znalazłem się między Radomskiem a Kamińskim, w dużym lesie, którego obrzeża należało zbadać. Z zabranym ze sobą żołnierzem wszedłem do lasu na małą polanę, w pośrodku której, obrócony do nas plecami, klęczał ze słuchawką przy uchu niemiecki żołnierz – radiotelegrafista. Dzieliło nas zaledwie kilka kroków. Była więc doskonała okazja, żeby go zabić. Wystarczyło tylko nacisnąć spust karabinu, uderzyć kolbą lub zakłuć bagnetem i tak po cichu z zadowoleniem odejść. Tymczasem przyszła mi błyskawicznie na myśl, mówi pan Julian „Pieśń o Rolandzie” i atakowanie z tyłu uznałem za niehonorowe dla polskiego żołnierza. Dlatego odszedłem i postanowiłem podejść z przodu. Niemiecki żołnierz

był tak zajęty swoją rolą, że gdy podniósł głowę, zobaczył niemal nad sobą mnie i mojego kolegę z karabinami gotowymi do strzału, z otwartymi bagnetami gotowymi do uklucia. Tenże radiotelegrafista nie sięgnął wtedy po krótką broń leżącą w trawie, ale rozwarł dłoń, wstał, stanął na baczność, zasalutował i oczekiwał dalszych losów lub raczej śmierci. W jego łagodnej twarzy nie było widać gniewu. I jeszcze tylko moment, a sytuacja odwróciła się. My również stanę-

liśmy na baczność, zasalutowaliśmy, zrobiliśmy w tył zwrot i odeszliśmy. Rewanż był również szlachetny, nic nam się nie stało, więc pełni ufności odeszliśmy w las. Niebawem doszedłem do przekonania, iż „imperare sibi, maximum est imperium” („opanować siebie, jest największym panowaniem”), bo są też słowa, myśli, a nawet bezpośrednie spojrzenia, które wymieniając się, prowadzą do porozumienia, jeśli ktoś chociaż jednego człowieka uratuje od śmierci, to jakby cały świat ocalił.

Z różnego punktu widzenia, różnie można ocenić to spotkanie. Z punktu widzenia wojennego powinno się zabić. Natomiast z punktu widzenia żołnierskiego należało rozbroić i odprowadzić do niewoli. Tymczasem żołnierz Julian kierował się najbardziej szlachetnymi zasadami chrześcijańskimi i humanitarnymi, bo darował życie wrogowi.

II.

Koleje życia uczestników zdarzenia rozeszły się. Julian Osękowski szczęśliwie przeżył wojnę. Po zakończeniu okupacji pracował jako profesor języka polskiego, najpierw w gimnazjum w małym mieście w okolicach Krosna, a od 1963 roku w Liceum Ogólnokształcącym w Głogówku na Śląsku.

Pan Julian kontynuował swoje rozważania w trakcie dalszej rozmowy:

„W toku pojawiających się wspomnień nawiedzała mnie myśl, czy ów nieprzyjacielski żołnierz, z którym spotkałem się oko w oko na pamiętnej leśnej polanie przeżył. Aż tu, w 1978 r., po upływie 39 lat od tamtego czasu, zaszło niepozorne wydarzenie. Na krakowskim rynku obok Kościoła Mariackiego stały i płakały dwie dziewcz-

czyny. Moje córki, które studiowały w tym czasie w Krakowie, przechodziły właśnie tamtędy i zatrzymały się przy płaczących pytając o przyczynę smutku.

„Wir verstehen Polnisch nicht” – odpowiedziały. Kolejne pytanie zadane zostało po angielsku: „Do you speak English?”, „Very well” – padła odpowiedź.

Okazało się, że były to Niemki, które przyjechały zwiedzić Kraków. Podczas zwiedzania zostały okradzione z pieniędzy i dokumentów. Córki zabrały je do siebie, pomogły w staraniach o dokumenty zastępcze, a następnie pokazały miasto. Po tygodniu turystki odjechały.

Wkrótce nadeszły od nich zaproszenia do zwiedzania Lipska i Berlina, dla mnie i dla moich córek. W obu miastach zostaliśmy równie gościnnie przyjęci. Panna Held mieszkała w stolicy NRD, zaś jej koleżanka panna Thomas w Lipsku przy Placu Posadowskim. Właśnie z jej ojcem panem Thomasem prowadziłem rozmowę na tematy związane z naszą pracą zawodową, domowymi zajęciami. Raz tylko zrobił odskocznik, do czasów pamiętnego września 1939 roku. Pan Thomas powiedział, że tylko raz w życiu był w Polsce, właśnie owego września, ale ta wizyta nie była dla niego chlubą, bo szedł ją siłą zdobywać. Jako żołnierz był przydzielony do Czwartej Dywizji Pancerniej, pełnił funkcję radiotelegrafisty, przechodził przez Mokraj i sam przyznał klęskę niemieckim oddziałom w walczym starciu z Wołyńską Brygadą Kawalerii. Powiedział, że 3 września, za Radomskiem, w lesie spotkała go bardzo miła przygoda. Podczas pełnienia funkcji radiotelegrafisty, ujrzał nad sobą dwóch polskich żołnierzy z kara-

binami gotowymi do strzału i bagnetami gotowymi do zadania ciosu. Wtedy odłożył słuchawkę radiową, wstał i zasalutował, był gotowy na śmierć. Ale spostrzegł, że wroddzy żołnierze również zasalutowali, a następnie wykonali w tył zwrot i odeszli w las.

Wymieniliśmy między sobą jeszcze inne szczegóły i nie było już wątpliwości, że obecne spotkanie jest drugim w naszym życiu. Pierwsze podarowało życie, a drugie zaistniało na płaszczyźnie przyjacielskiej. Goszczono nas jeszcze kilka dni. Pan Thomas wziął urlop w zakładzie, w którym pracował i pokazał nam okoliczne miasta: Lipsk, Drezno i Miśnię.”

Pan Thomas nie żyje już od dłuższego czasu. Również pan Julian Osękowski dożywszy sędziwego wieku (87 lat), zmarł w styczniu 2000 roku. Był on w okolicy bardzo znaną osobistością, wiernym katolikiem i czcigodnym człowiekiem. Profesor Julian Osękowski był zasłużonym wychowawcą młodej generacji i cieszył się wielkim szacunkiem szerokiego kręgu przyjaciół i znajomych.

Opowiedziane spotkanie pomiędzy dwoma polskimi żołnierzami i ich niemieckim wrogiem, które miało miejsce w czasie wojny w dniu 3 września 1939 r., świadczy o szlachetnej ludzkiej postawie. Godne uwagi czytelnika było również późniejsze spotkanie po 39 latach, tym razem na gruncie pokojowym, dlatego postanowiłem Państwu o tym opowiedzieć.

Serdecznie dziękuję panu Bernardowi Kus za udostępnienie materiałów o Pojednaniu w Mokrej, które ukazały się w sześciu odcinkach na łamach kwartalnika Fala.

„SZLI NA ZACHÓD OSADNICY”

CD. WSPOMNIEN NASZYCH MIESZKAŃCÓW.

NANA DROGOWSKA

Różnie bywało z tymi osadnikami. Większość to ludzie wypędzeni ze swoich rodzinnych stron. Bardzo często w dramatycznych okolicznościach ratując życie, choć dla tysięcy innych nawet takiego ratunku nie było. Oni długo jeszcze potem, mieli nadzieję, że wrócą do swoich gniazd, choćby spalonych, zrujnowanych. Nadzieje przepadły. O porządku tej części świata zdecydowały zwycięskie mocarstwa, dla których nie nie znaczył pojedynczy los człowieka.

Jest też cała rzesza ludzi ograbionych materialnie i psychicznie przez sześć lat okupacji.

Teraz szuka na zachodzie innej, pewniejszej egzystencji. Dla wielu Polaków nowy „porządek” polityczny okazuje się zagrożeniem, dlatego muszą zmienić miejsce zamieszkania, zgubić się w powojennym rozgardiaszu, przeczekać najgorsze i choćby opóźnić pierwszy impet represji. Ale te represje jednak nadejdą. Oczywiście nie brak i takich, którzy wykorzystują trudny czas bezprawia, by krzywdzić słabszych i bezradnych.

Jest czerwiec 1945 rok. Z mamą, starszą siostrą i bratem wybieramy się do Turawy. Tutaj dwa miesiące wcześniej osiedlił się Tata – Stefan Podstolski, obejmując leśnictwo w nadleśnictwie Turawa.

Jedziemy najpierw 20 km koniemi do Wol-

bromia, do stacji kolejowej. Tutaj na peronie – tłum koczujących ludzi. Żaden rozkład jazdy nie obowiązuje. Wszyscy wyczekują na pociąg już od wielu godzin. Może nadejdzie. W miarę czekania rośnie napięcie. Niektórzy nie wytrzymują, przykładają uszy do torów z nadzieją, że usłyszą jak nadeżdża. I wreszcie wtoczył się na stację. Na dachach, na buforach, na stopniach – wszędzie pełno uciepionych ludzi. Biegający wzdłuż wagonów wypatrują jakieś możliwości dostania się do środka, co wydaje się zupełnie niemożliwe. Wreszcie ktoś z wagonu wyciąga przez okno ręce i usiłuje nam pomóc. Mama podaje mu Antka i walizkę, sama staje na stopniu przy otwartych drzwiach wagonu, ►

► Hankę trzyma przed sobą, ktoś z wnętrza wagonu chwyta ją za rękę. Dla mnie nie ma już nawet szparki. Tymczasem pociąg rusza, bardzo powoli. Maszynista wie dobrze, że każde gwałtowniejsze przyspieszenie może być tragiczne dla wielu pasażerów. Biegnę obok jadącego pociągu. Jestem przerażona, za chwilę zostanę sama na pustym peronie.

***

Znałam z doświadczenia ten paraliżujący strach przed zagubieniem. To był początek września 1939 roku. Na szosie ogromny tłum uciekających przed frontem ludzi. Nie spodziewanie nadleciał samolot z czarnym krzyżem. Leciał tak nisko, że ludzie kulili się i pochylali głowy. Miałam wrażenie, że pilot w skórzanej cyklistówce patrzy prosto na mnie i na mnie jest wycelowana zięjąca ogniem lufa karabinu maszynowego. Seria z KM-u poleciała w tłum, ludzie rozpięrzli się do rowów i na sąsiednie pola. Po chwili samolot odleciał, a uciekinierzy wrócili na szosę do swojego porzuconego dobytku. Długo płatałam się w tłumie dorosłych ludzi i z przerażeniem myślałam, że już nigdy nie odnajdę Mamy.

***

Na peronie w Wolbromiu moja przygoda z uciekającym pociągiem miała szczęśliwe i nawet wesołe zakończenie. Zdesperowana do granic swoich dziecięcych możliwości tupalam nogami i najgłośniej jak potrafiłam zaczęłam krzyczeć: Prrr, prrr, prrr! Na takie zawołanie zawsze zatrzymywały się konie. Pociąg nie posłuchał, ale konduktor, który też jeszcze pozostał na peronie – pewnie rozbawiony moim zachowaniem – chwycił mnie na ręce i wrzucił przez okno do jadącego pociągu.

W Turawie było światło elektryczne, żelazko bez duszy i nawet odkurzacz elektryczny,

który nadymał się, kiedy podłączyło się go do gniazdka. Szosa przez wieś była gładziszienką z pięknie ułożonej granitowej kostki. Nie było jednak białych kamieni, którymi – jak kredą – rysowało się na murze, nie było też wielkiej lachy złotego piasku, ulubionego miejsca wiejskiej dzieciarni.

Ale nie czas na sentymenty. W łąskiej leśniczówce już pan Dajczer – nowy leśniczy z żoną i córeczką Basią. Nie mają prawie żadnych sprzętów, więc Mama przed wyjazdem decyduje co możemy im zostawić. Mimo obiecanych dwóch wagonów i tak by się wszystko nie zmieściło. W jednym pojadą przecież nasze zwierzęta – cztery krowy, cztery konie i narzędzia gospodarcze. Jeszcze siano i słoma na drogę. Nie mamy przecież pewności ile potrwa ta podróż. Jedzie z nami Wojciech Grabowski, będzie opiekował się zwierzętami w czasie podróży. Każde przypomnienie tego prostego, niepiśmienenego chłopca, nawet po latach wywołuje ścisk gardła i wilgotnienie oczu. Chciałabym, aby ten mój skromny i przecież tak mało znaczący zapis, chociaż na chwilę przywołał pamięć o tym niezwykłym człowieku.

Wojciech Grabowski – jak sięgam pamięcią – zawsze był robotnikiem leśnym i zawsze był starym człowiekiem. Niewiele mówił i to tego mocno się zaciął. Oprócz pracy w lesie, najmowano go do najcięższych prac gospodarskich. Gdy gdzieś była młocka, tam Wojciech nosił wory ze zbożem do spichrza. Gdy słyhać było rytmiczne, głuche uderzenia, to wiadomo, że Wojciech pracuje cepem na klepisku stodoły, by wytrząść ziarno z ostatnich późniwnych zagrabków.

Wszyscy znali jego ogromną siłę i bardzo często wykorzystywali go. Ale on nie był ani naiwny, ani głupi. Był dobry.

We wczesnych latach trzydziestych ub. wieku jakiś „przedsiębiorczy” urzędnik, jakiegoś ministerstwa z Warszawy pożyczył od Wojciecha 350 zł. Naówczas były to wielkie pieniądze i cała krwawica Wojciecha. Zapewne zostawił mu pokwitowanie licząc, że i tak „szukaj bracie wiatru w polu”. Kiedy minął termin spłaty, a długu urzędnik nie zwracał, zdesperowany chłop wyruszył pieszo do stolicy, a było to ok. 350 km! Nie tylko odnalazł niesumiennego dłużnika, ale wygzekwował całą kwotę, a urzędnik został zwolniony z ministerstwa z piętnem złodzieja.

Kiedy wagony stawały na jakiejś bocznicy Wojciech wyruszał z wiadrami po wodę dla zwierząt. Nigdy nie było wiadomo kiedy pociąg ruszy, ale on spokojnie robił swoje. Mama obiecała, że po przyjeździe do Turawy, po rozładowaniu dobytku, pojedzie do Opola i kupi mu buty na wolnym handlu. Skórzane buty były bardzo poszukiwanym towarem. Chodziło się w ciężkich, niewygodnych drewniakach, a na wolnym handlu można było kupić prawie wszystko. Tymczasem już na drugi dzień rano Wojciech gdzieś przepadł. Nie na długo, bo już w porze obiadowej zameldował się w domu z trzewikami pod pachą. Nie chciał robić kłopotu swoją osobą, poszedł sam piechotą do Opola i załatwił swój sprawunek. Po wielu latach na łąskim cmentarzu zapaliłam świeczkę na grobie Wojciecha. Od Marysi – jego córki dowiedziałam się, że mając ponad 80 lat w dalszym ciągu pracował w lesie przy ścinie drzew. Moment czyjejś nieuwagi i zginął przywalony kłódą sosny. Wierzę, że na niebieskich pastwiskach otrzymał sprawiedliwą zapłatę za swoje uczciwe i pracowite życie.

SEKTA NA TERENIE OSOWCA

JERZY FARYS

29.07.1846 r. zmarła w Königshuld (Osowiec) wdowa Maria Meyer, która miała wśród mieszkańców bardzo dobrą opinię – szanowana, katolickiej wiary. Jeden z jej synów był nadmajstrem (kierownikiem) działu produkcji kos, urodził się jako katolik, ale w dorosłym życiu potwierdziła się obojętność wobec religii katolickiej jego i jego dzieci. Wdowa Maria bardzo martwiła się o syna, ale nie wtrącała się do jego życia, gdyż ją utrzymywał, bała się, że synowa ją usunie z domu.

Na terenie Osowca działała sekta Rongego,

która miała swoich zwolenników. Światło sekty rozświetliło górnośląską ciemność nad Małą Panwią. Ronge posłał do Osowca swojego misjonarza Fransfuge Woinarski, który był pod obserwacją policji powiatowej, lecz uciekł. Ronge, żeby mieszkańcy nie zapomnieli o swojej religii, co jakiś czas przysyłał duchowe pożywienie – listy. Meyer należał do pierwszych gorliwych wyznawców sekty Rongego w Osowcu, propagujących nowoczesne pogaństwo. Wystąpił z katolicyzmu i został ważnym wyznawcą i członkiem zarządu sekty.

Matka Meyera bardzo płakała, że jej syn wystąpił z Kościoła katolickiego, gdy była już bardzo słaba, jej syn na piśmie wezwał

kotorskiego proboszcza. Wtedy wypłakała się proboszczowi kotorskiemu, że jej syn jest w sekcie i nie ma w Kościele jedności. Ona aż do śmierci pozostała przy swej wierze katolickiej. Chciała po śmierci mieć pogrzeb katolicki. Powiedziała to przy swoim synu i przy innych świadkach. Jej ostatnią wolą było mieć pogrzeb katolicki, jednak po śmierci matki syn nie wypełnił jej woli. Pogrzebał Marię Meyer na cmentarzu ewangelickim w Osowcu, na którym byli grzebani również pozostali wyznawcy sekty.

Nie natrafiłem w źródłach na informacje o dalszych losach sekty Rongego na terenie Osowca.

TURAWA

TEKST – HENRYK ŻYDEK

HENRYK ŻYDEK

Sierpniowy świt powitał dzień,
Rodzina jeszcze pod namiotem,
Spokojną noc przerywa szum,
Klucz gęsi zerwał się do lotu.

Poranna mgła pokryła toń,
Wyborna pora dla wędkarzy,
Turawa śpi spokojnym snem,
Niedługo spotkasz nas na plaży.

Ref. Nasze morze pod Opołem,
Każdy bywał tu nie raz,
Błogi spokój, zew natury,
Tak Turawa wita nas.
Moje morze pod Opołem,
Pośród lasów żagli biel,
I nie dla mnie obce kraje,
Tu powracać zawsze chcę.

Poranek już przywitał nas,
Na liściach białe perły rosy,
Już słyszeć śpiew i ptasi trzask,
Poranny koncert dają kosy.

Pójdziemy dziś w ten stary bór,
Co nas już dawno zauroczył,
I każdy z nas wyteży wzrok,
By borowików nie przeoczyć.

Ref. Nasze morze pod Opołem ...

KĄCIK POEZJI

– PIOTR PLOTNIK

Croatia

W blasku zatok,
wypełniającej się po brzegi
lazurowej wody,
smukle fal brzegi
i spowitych gorącym dni
wszystek duszy
niezapomnianych chwil.

Słońce jak rana
zgaścić nie umiesz
poczekaj...
Aż zejdzie
wtedy poczujesz
woń smukłych palm.

Łatwe jest...

Łatwe nie jest życie, ni śmierć,
Życie to trudna sprawa, która się
komplikuje.

Łatwe nie jest myślenie,
Łatwa nie jest teraźniejszość,
Nie była przeszłość, i nie będzie przy-
szłość.

To co w sercu nosisz,
To co w zadumieniu prosisz,
Nie jest takie jak być powinno.
Każdemu nieskazitelną jasność
umysłu pokaż.

Każdemu pisałem i pisać będę
Jest Łatwe dla Mnie, nie dla in-
nych...

A dla wszystkich, razem wziętych.
Co jest łatwe?

WIERZYSZ HRABIEGO

WYBRAŁ: ALFRED KUPKA

Mailed

Der Himmel voll Geiger,
Die Erde im Mai,
Im Garten ein Reigen,
Und Du, Du dabei!

Was faselt Ihr immer
Von ewigem Lohn?
Ist all' dieser Schimmer
Nicht Seligkeit schon?

Rot funkelt's im Becher,
Mein Liebchen im Arm –
Wer mäkel't: - ein Schächer,
Des Gott sich erbarm!

März Zauber

Am alten Stande sitz ich wieder
Und lausche in des Frühlings' Grau:
Der erste Stern, die letzten Lieder
Der Drosseln vom verwachsenen Zau
Der Entenruf aus dunkler Fichte,
Der Enten froher 'Zlochzeit'sflug,
– Fern schrecket ein Reh im Dämmerlichte.
– Das hohe Lied vom Schnepfenzug
Ich sing es jedes Jahr aufs neue
– Und bin doch mählich grau und alt!
Wenn aus dem Bruch der leise, scheue
Lenzgruss zu mir herüber schallt.
Wie oft werd' ich das noch erleben?
Die Sonne sank; mich fröstelt leis.
Was mir das stille Abendweben
Erzählt? Ich geh' es keinem preis.

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 20.02.2013 r. zmarł w Niemczech

śp. Piotr Kupka

współzałożyciel Towarzystwa Miłośników Ziemi Turawskiej w Turawie.

Wyrazy najgłębszego współczucia Rodzinie i wszystkim Bliskim
składają
przewodniczący oraz członkowie zarządu Towarzystwa.

„Nie odchodzi się tak naprawdę i zupełnie
bo mimo wszystko – pozostaje się
w czyjeś pamięci i czyniś czekaniu”.

Z głębokim smutkiem i żalem dowiedzieliśmy się, że zmarł

Ś.P. Jan Baron

Założyciel, pierwszy dyrygent i wieloletni
Członek Orkiestry Dętej OSP Węgry
oraz długoletni prowadzący chór mniejszości
niemieckiej „Wengerner Echo”.

Rodzinie Zmarłego i Jego Bliskim
składamy wyrazy głębokiego współczucia

Wójt Gminy Turawa
Waldemar Kampa
oraz pracownicy Urzędu

WYWIAD Z AGNIESZKĄ ŻULEWSKĄ

WALTER ŚWIERC

Wywiad z AGNIESZKĄ ŻULEWSKĄ –
AKTORKĄ Z TURAWY – ROZMAWIA
WALTER ŚWIERC

*Niedawno Turawianie spotykali Panią tu,
gdzie Pani mieszkała i dorastała. Dziś oglą-
damy Panią na ekranach telewizora i w kinie.
Co było powodem wyboru zawodu aktora
w Pani życiu?*

Ostatnio zastanawiałam się dlaczego ktoś ustalił granice dojrzałości w momencie kiedy kończymy 18 lat. Jest to przecież czas, w którym człowiek podejmuje często mało świadome decyzje, wynikające z właśnie panującej mody czy nie sprecyzowanej fanaberii. Kiedy wybierałam studia na wydziale aktorskim, spełniałam swoje marzenie. Było to jednak marzenie nie zabrudzone świadomością tych wszystkich dużych trudności, z którymi ten zawód się wiąże. W tej decyzji kibicowali mi rodzice, dzięki którym osiągnęłam wymarzony cel. Cieszę się, że skończyłam właśnie te studia i mogę wykonywać swój zawód, ale nie jestem pewna czy gdybym miała podejmować decyzję o wyborze życiowej drogi teraz, to nie byłabym właśnie studentką jakiegoś bardziej pragmatycznego kierunku.

*Ze względu na wyjątkowość takiego zawodu,
proszę parę słów na temat dotychczasowej
drogi życiowej (trochę życiorysu).*

Studia na wydziale aktorskim łódzkiej szkoły filmowej ukończyłam prawie trzy lata temu. Po studiach wyjechałam do Warszawy. Debiutowałam teatralnie na deskach stołecznego teatru 6 Piętro w spektaklu „Maszyna do liczenia” w reżyserii Eugeniusza Korina. W tym samym czasie zostałam zaproszona do zagrania w filmie Barbary Sass Zdort – „W imieniu diabła”. Dalszy czas przyniósł mi kilka propozycji filmowo-telewizyjnych. Pojawiałam się w kilku serialach. Ostatnim filmem, w którym zagrałam jest „Sanktuarium”, czyli polsko-irlandzka koprodukcja w reżyserii Norah McGettigen z Janem Fryczem w roli głównej.

*Jest Pani w zupełnie innym, często obcym dla
siebie środowisku. Czy istnieje pełna akcepta-
cja Pani poczyniła w środowisku aktorskim?
(Jak się tam Pani czuje?)*

To już nie jest dla mnie obce środowisko. Zawsze noszę w sobie moją Turawę i wszystkie wartości, które daje mi to miejsce. Warszawa jednak stała się moim domem, mam tam przyjaciół, wspaniałych ludzi, znalazłam swoje miejsca, wydeptałam ścieżki. Środowisko aktorskie jest światem specyficznym, ale trzeba starać się uzyskiwać

zdrowy dystans do nieżyczliwości czy właśnie nie akceptacji, a rzeczy stają się prostsze.

*Proszę o kilka zdań na temat najbliższych
planów pracy artystycznej.*

Właśnie zaczęłam pracę w teatrze w Walbrzychu nad spektaklem o kobietach, którego premiera odbędzie się 8 marca czyli w Dzień Kobiet. Późną wiosną czekają mnie dwa większe projekty filmowe. Co dalej i gdzie trudno powiedzieć, ponieważ wszystko w tym zawodzie zmienia się jak w kalejdoskopie. I ta nieprzewidywalność i ciągle zmiany jest jego ujmującą stroną.

Dziękuję za rozmowę, życząc równocześnie dalszych sukcesów w wybranym przez siebie zawodzie aktorskim.

RELACJA Z CIEKAWYCH IMPREZ W KADŁUBIE TURAWSKIM

AGNIESZKA BIEGAŃSKA

Pięknie udekorowana sala remizy strażackiej wprowadziła w nastrój świąt Bożego Narodzenia wszystkich obecnych na corocznym spotkaniu oplatkowym dla osób samotnych. Pan soltys – Ernest Grzesik jako organizator spotkania przywitał pana Wójta – Waldemara Kampę oraz Ks. proboszcza – Sławomira Pawińskiego. Wszyscy zebrani – łamiąc się oplatkiem – składali sobie życzenia. A nasz zespół muzyczny wprowadził gości w świąteczny nastrój, śpiewając piękne, nastrojowe kolędy.

Uczniowie tutejszej Szkoły umilali zebranym czas swoimi występami. Tym razem to dzieci młodsze – przedszkolaki i pierwszoklasiści – wystąpiły z Jasełkami, pod baczynym okiem pani Agnieszki Biegańskiej. Dzieci starsze – klasa druga i trzecia wraz

z wychowawczynią panią Krystyną Panicz przygotowały humorystyczną inscenizację o tematyce świątecznej. W międzyczasie uczniowie prezentowali tańce i piosenki pod kierunkiem pani Krystyny Borkowskiej. Twony Byry i Klaudii Gwiosdy. Bez wątpienia uroczystość ta – udana jak zawsze pozo-

stanie w pamięci gości na cały rok. Kolejną imprezą, którą już wspominamy, jest Dzień Babci i Dziadka, zorganizowany przez koło Mniejszości Niemieckiej i miejscową Szkołę, a adresowaną do wszystkich seniorów Kadłuba Turawskiego. Bogaty i ciekawy program artystyczny prezentowany przez przedszkolaki i dzieci klas I-III seniorzy oglądali z dumą, uśmiechem i wzruszeniem. Po zakończeniu części artystycznej babcie i dziadkowie wraz z dziećmi i ich rodzicami zostali zaproszeni na słodki poczęstunek przygotowany przez panie z miejscowego koła DFK.

Korzystając z Kwartałnika dziękujemy naszym utalentowanym dzieciom i ich wspaniałym mamusiom, które starannie przygotowały piękne stroje dla swoich pociech. Dziękujemy naszemu zespołowi muzycznemu: pani Reginie Jaguś, Sylwii Krok, Krystynie i Janowi Salawom oraz panu Rajmundowi Wiecha za miłe artystyczne doznania. Dziękujemy również panu soltysowi – Ernestowi Grzesikowi oraz panu Janowi Grysczykowi – przewodniczącemu koła DFK – za owocną i udaną współpracę.

Nadeszły upragnione ferie zimowe. Dzieci z Kadłuba Turawskiego w ramach akcji „Biała Zima” miały zorganizowany jednodniowy wyjazd do Opola. W programie był wybrany przez dzieci film oraz zabawy w Kinderplanecie przy CH Karolinka. Na pozostałe dni zaplanowano bal przebiera-

ców oraz zabawy świetlicowe, w czasie których głównie rozgrywano mecze w tenisa stołowego. Chłopcy grali często do późnych godzin popołudniowych.

Jak co roku w remizie OSP odbyła się zabawa karnawałowa dla dorosłych. Dochód z zabawy znacząco wspiera finansowo istniejącą tu placówkę. Dziękujemy głównej organizatorce – pani Reginie Jaguś za ogromny wkład pracy w zorganizowanie imprezy, pani Beacie Kulig i Grażynie Skibie za przygotowanie bigosu, pani Bożenie Koc – za wykonanie kotylionów oraz wszystkim pozostałym osobom, zaangażowanym w przygotowanie zabawy. Miłym wspomnieniem tych imprez są liczne zdjęcia, wykonane przez pana Michała Panicza.

KONCERT NA 2 CHÓRY

JAN STONOGA

Tradycyjnie od 10 lat, w okresie Świąt Bożego Narodzenia mury kościoła Św. Michała Archanioła w Kotorzu Wielkim rozbrzmiewały chóralnym śpiewem kolęd i pastorałek. W tym roku w niedzielne popołudnie 13 stycznia parafianie mieli okazję wysłuchać koncertu kolęd w wykonaniu chóru parafialnego, którym kieruje Pani Judyta Niedźwiedzka-Mykita. Jednak tegoroczny koncert był odmienny od poprzednich. Gościliśmy,

bowiem zaproszony przez Księdza Proboszcza Rajmunda Kałę Chór Św. Cecylii z Zębów. Ten 30 osobowy chór prowadzi Pan Bogdan Podłodowski, natomiast podkład muzyczny wykonuje na organach Pani Małgorzata Kopyra.

Chociaż każdy z chórów ma opracowany szeroki wachlarz kolęd i pastorałek, to jednak ze względu na ramy czasowe musiał się ograniczyć do 30 minut.

W ramach przerwanych kilka znanych kolęd odśpiewano razem ze zgromadzonymi licznie słuchaczami, którzy byli jedy-

nymi jurorami i wykonanie każdego utworu nagradzali gromkimi brawami.

Według zebranych na gorąco opinii, warto było wyjść z domu w to mroźne popołudnie, żeby zaznać duchowej uczty chóralnego śpiewu.

Po koncercie członkowie obu chórów spotkali się w „Klubie Pod Lipą”, gdzie przy kawie i ciastach przygotowanych przez Panie zrzeszone w Parafialnym Zespole Caritas, kontynuowano wspólne śpiewanie?.

DWUKROTNE SPOTKANIE ZE ŚW. MIKOŁAJEM

JAN STONOGA

Pierwsze spotkanie miało miejsce dnia 02.12.2012.r w Klubie pod Lipą w Kotorzu Wielkim, zorganizowane przez Radę Sołecką na czele z Panią soltys Moniką Twardawską, Zarząd Mniejszości Niemieckiej oraz świetlicę środowiskową, na które

zaproszone zostały dzieci z całego sołectwa wraz z rodzicami.

Przy wypełnionej sali i bogatym programie, dzieci z niecierpliwością oczekiwały na odbiór z rąk św. Mikołaja paczek ufundowanych przez organizatorów.

Dodatkowo każde dziecko mogło uwiecznić ten moment na zdjęciach, które wykonywał Pan Józef Matysek.

Kiedy emocje opadły, dzieci bardzo chętnie przystąpiły do udziału w zabawach i konkursach przygotowanych przez panią Barbarę Moch?

W tym czasie rodzice mogli spokojnie wypić kawę lub herbatę oraz skosztować przepysznych wypieków.

Była również okazja nabyć na specjalnym stanowisku przygotowanym przez świetlicę ►

► środowiskową niedrogich, ale gustownych wyrobów ozdobnych, związanych tematycznie ze zbliżającymi się Świętami Bożego Narodzenia.

Po raz drugi Św. Mikołaj przybył do Kotorza Wielkiego 16.12.2012 na zaproszenie Ks. Proboszcza Rajmunda Kały oraz Parafialnego Zespołu Caritas.

Tym razem spotkał się z seniorami całej parafii oraz ministrantami i mariankami. Spotkanie rozpoczęło krótkie nabożeństwo, po czym wszyscy przybyli obdarowani

zostali słodyczami ufundowanymi przez Ks. Proboszcza.

Nie zabrakło też kawy i herbaty oraz świąskiego kołacza.

Wspólne biesiadowanie i doskonała atmosfera sprzyjały wzajemnemu łamaniu się opłatkiem i składaniu świątecznych życzeń.

Jeżeli dodamy do tego śpiewanie kolęd, to należy uznać, że to niedzielne popołudnie było bardzo udane.

Przygotowanie mikołajkowych spotkań wymagało dużego nakładu pracy i środków

finansowych.

Dlatego tą drogą pragnę w imieniu wszystkich obdarowanych złożyć wszystkim osobom uczestniczącym w organizacji spotkań serdeczne podziękowania.

JUBILEUSZ „POD TRZEMA KRZYŻYKAMI – +++”

200-LECIE POWSTANIA LOKALII W LIGOCIE TUR. (1813–2013 R.)

Ks. DR SŁAWOMIR PAWIŃSKI

W historii parafii św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Ligocie Tur. rok 1813 był znany, jako rok powstania lokalii, czyli struktury pośredniej między filią a parafią. Tu i ówdzie były różne wzmianki, ale brakowało na ten temat konkretnego opracowania, a przede wszystkim wglądu w dokumenty ustanawiające lokalie w Ligocie. I tak było do czerwca 2011 roku, kiedy to w czasie remontu kościoła w Ligocie w zakrystii odkryto prawdziwy „skarb”. Za szafą znajdował się pancerny sejf. Po jego otwarciu okazało się, że kryje on w sobie różne dokumenty, pośród których jeden zasługiwał na szczególną uwagę. Był to dokument erygujący ligocką lokalie. Bardzo dobrze zachowany, pisany niemieckim gotykiem, zaopatrzony w pieczęcie biskupa wrocławskiego dokument stał się prawdzi-

wym „skarbem” wiedzy o powstaniu lokalii, a pośrednio i naszej parafii. Dokument został przetłumaczony przez p. Patrycję Kałuża z Kraskowa w marcu 2012 roku.

Po pierwszej lekturze dokumentu moją uwagę przykuły „trzy krzyżyki - +++” stawiane przy nazwiskach osób, które zadeklarowały się utworzyć fundację ligockiej lokalii. Tych nazwisk w dokumencie wymienionych jest aż 121 i przy każdym z nich „trzy krzyżyki - +++”. Są to ojcowie rodzin z Ligoty (44 osoby), Kadłuba (38 osób), Zakrzowa (30 osób) i Kolonii Zakrzowskiej (9 osób), które wzięły na siebie cały ciężar powstania i utrzymania lokalii w Ligocie. Nie umieli pisać, ani czytać i dlatego w obecności urzędników kościelnych i państwowych podpisali się tymi „trzema krzyżykami - +++”. Nie chodziło tylko o to, by postawili jakikolwiek znaczek piórem. Była to swoista przysięga, że stawiający znak jest

tą samą osobą, która występuje w dokumencie, i oznaczała zgodę człowieka na to, aby dokument nabrał mocy sprawczej. A przysięga była jedną z najmocniejszych – na Krzyż Chrystusa. Podpisujący oświadczał tym samym, że jest chrześcijaninem i bierze na świadka największe świętości swej wiary, by poświadczyć dokument i wypełnić to, do czego się w nim zobowiązał.

Te „trzy krzyżyki-+++” pobudziły moją wyobraźnię...

Zacząłem myśleć o zbliżającym się w 2013 roku okrągłym jubileuszu - 200 lat od powstania ligockiej lokalii. Każdy jubileusz niesie w sobie łaski i dary Boże, okazje do wdzięczności Bogu i ludziom. A my, dzięki Opatrzności Bożej, możemy ludzi, którym zawdzięczamy powstanie lokalii i pośrednio naszej parafii, wymienić z imienia i nazwiska. Choć nie umieli pisać i czytać, mieli głęboką wiarę, mieli pragnienie Kościoła

i kapłana, swojego księdza – duszpasterza, który będzie blisko i który będzie ich prowadził do Boga. Z tej wiary ojców naszych i ich pragnienia Kościoła i kapłana rodzi się lokalnia – „zaczyn” późniejszej parafii.

„Trzy krzyżyki +++” stały się dla mnie natchnieniem, aby w roku jubileuszu powstania lokalii ufundować w formie wotum wdzięczności dla ojców założycieli lokalii drogę jubileuszową, której częścią stanie się Droga Krzyżowa. Zlokalizowana ona będzie w ogrodzie za plebanią. Wejście na drogę jubileuszową będzie od strony kościoła, obok domu katechetycznego. Przestronna brama prowadzić będzie obok kapliczki z prześwietlającym krzyżem, który będzie zapraszał do spojrzenia na świat właśnie w perspektywie krzyża. Obok na ścianie będzie napis: „Jeśli kto chce pójść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech weźmie krzyż swój i niech Mnie naśladuje!” Mk 8,34. Droga dalej będzie prowadzić obok „Getsemani” – miejsca modlitwy Pana Jezusa przed męką. Pośród kamieni i dużych głazów stanie figura Pana Jezusa modlącego się w Ogrodzie Oliwnym, przeżywającego trwogę konania i składającego dłonie w stronę Boga Ojca ze słowami: „Ojcze, jeśli chcesz, zabierz ode Mnie ten kielich! Jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie!” Łk 22,42

Droga wiedzie dalej do alei brzoźowej, wśród której ukryte będą poszczególne stacje Drogi Krzyżowej. Na końcu drogi stać będzie Głgota z trzema krzyżami, by nie powiedzieć z „trzema krzyżykami - +++”.

„Trzy krzyżyki - +++” przypominają bowiem Głgotę i moc Krzyża św. i odwołują się do „podpisu wiary”, jaki złożyli ojcowie założyciele lokalii i którym zobligowali się do wypełnienia zobowiązań wobec fundacji. Na Głgotcie Pan Jezus złożył szczególnie „podpis wiary i miłości” wobec człowieka. Krzyż stał się znakiem cierpienia, ale przede wszystkim stał się znakiem wyznanej miłości, która ma moc odkupienia człowieka. Świadectwo wiary, jakie złożyli

pod tymi podpisami w formie „trzech krzyżyków” staje się katechezą wiary dla nas jako ich potomków. Dlatego u stóp naszej parafialnej Głgoty staną trzy krzyże, a pod nimi tablice z marmuru z wygrawerowanymi imionami i nazwiskami ojców założycieli lokalii. Poszczególne stacje Drogi Krzyżowej będą podświetlone, bo po Wielkanocy wprowadzimy w naszej parafii nowe nabożeństwo – „Drogę Światła”. Jest to nabożeństwo wielkanocne, w czasie którego wędruje się i rozważa przy poszczególnych stacjach Drogi Krzyżowej już nie mękę Pana Jezusa, ale ewangeliczne sceny spotkania ze zmarłym Jezusem.

Droga jubileuszowa z Drogą Krzyżową to pierwszy etap tworzenia wotum wdzięczności wobec ojców założycieli. Drugim etapem będzie Księga Jubileuszowa, która będzie zawierać artykuły o tematyce historycznej związanej z ustanowieniem lokalii w Ligocie Tur. ale przede wszystkim będzie w niej przetłumaczony na język polski dokument erygujący fundację lokalii i zdjęcia przedstawiające listę z nazwiskami ojców założycieli i ich podpisy owe – „trzy krzyżyki +++”.

Ostatnim etapem będzie wielki jubileusz 200 – lecia powstania ligockiej lokalii w dniach 15-16 czerwca 2013 roku. Będzie miał on miejsce na placu za plebanią w Ligocie. Nie opodal Drogi Krzyżowej stanie wielki namiot na ponad 600 osób. Już w piątek 14.06 rozpoczniemy obchody jubileuszu od wieczornej mszy św. w Zakrzowie. W Kadłubie jubileuszowa msz św. będzie w sobotę 15.06 przedpołudniem. Po południu rozpoczniemy w Ligocie koncertem-przedstawieniem pt. „Dzieci dzieciom” w ramach, którego zaprezentują się dzieci z przedszkoli z Zakrzowa i Kadłuba oraz dzieci ze szkoły podstawowej z Kadłuba i Ligoty. Następnie będą występy naszej parafialnej scholii dziecięcej „Róża Maryi” i koncert zakończy występ zaprzyjaźnionego z naszą parafią zespołu „Promyki Maryi” z Zębów. Popołudniowy koncert przerodzi się w śląską biesiadę, a o jej klimat zadba dobrze znany

Jacek Kierok wraz z zespołem. Sobotni wieczór zakończy się zabawą taneczną.

W niedzielę 16.06 rozpoczniemy główne jubileuszowe obchody uroczystą mszą św. odpustową ku czci naszego patrona św. Antoniego z Padwy, której przewodniczyć będzie ks. bp Paweł Stobrawa. Mamy nadzieję, że obok niego stanie nasz biskup z Boliwii, a rodem z Kadłuba Tur. – o. bp Antoni Reimann. Będą też kapłani z naszego dekanatu i związani z naszą parafią oraz zaproszeni goście. Oprawę muzyczną na sumie odpustowej gościnie zapewni chór z parafii Kotórz i orkiestra młodzieżowa z parafii Zębów. Ich występy zobaczymy i usłyszymy również po mszy św już w namiocie, gdzie wszyscy jesteśmy zaproszeni. Będzie zorganizowany catering, na który wcześniej będą zapisy na parafii, tak aby już tego dnia kobiety nie musiały jeszcze zajmować się obiadem. Będzie też kawa ze śląskim kołaczem! Po obiedzie nastąpi część artystyczna, którą przygotowali mieszkańcy naszych trzech wiosek. Zatyłowałem ją „W ogrodach pamięci...” Spojrzymy wstecz, aby dotknąć naszych korzeni, aby z dozą poczucia wielkiej wdzięczności, ale i uśmiechu oraz dobrego humoru przenieść się w czasie bliższym, i dalszym, aby poczuć radość tworzenia wspólnoty, którą zapoczątkowali nasi ojcowie przed 200 laty na tych ziemiach. Po tej części wystąpi zespół „Duo Feniks”, który poprowadzi nas w świat biesiady, szlagierów i wiców. Wieczór zakończy się zabawą taneczną, którą poprowadzi Romek Walerowicz z zespołem ENJOY.

Serdecznie zapraszamy w imieniu wszystkich parafian na nasz jubileusz 200-lecia powstania lokalii do Ligoty Turawskiej w dn. 15-16.06.2013. Zapraszamy do wejścia na drogę jubileuszową dosłownie i w przenośni, aby zakosztować radości wiary i radości życia, która w naszej parafii mnoży się i dzieli przez trzy, dosłownie i w przenośni, a w tym przypadku, przez „trzy krzyżyki - +++”.

BAL MISYJNY 2013

Ks. DR SŁAWOMIR PAWIŃSKI

W sobotni wieczór 26.01.2013 w Restauracji Świtała w Zakrzowie Turawskim nasi parafianie oraz zaproszeni goście bawili się już po raz czwarty na Misyjnym Balu Karnawałowym. Dochód z tegorocznego balu – 6400zł – zostanie przekazany do o. bpa Antoniego Reimanna do Boliwii, jako

wsparcie jego działalności misyjnej. W tym roku tematem wiodącym opowieści misyjnych w czasie balu były dzieci z Ameryki Południowej i Afryki. Michał Panicz pokazując zdjęcia, które własnoręcznie zrobił na misjach, opowiadał historie związane z przedstawionymi na zdjęciach dziećmi. Bal uświetniły skecze i różne zabawy, m. in. skecz o Smerfach i o fenomenie zeszłorocznych narodzin w naszych wioskach. Stroje

smerfów uszyła p. Gizela Wachta z Niemiec, zaś skecz ułożył ks. wikary Tomasz Maintok. Bal udał się wybornie, tak więc już zaczęliśmy przygotowania do następnego jubileuszowego, bo już piątego balu misyjnego. Wszystkim sponsorom i uczestnikom balu w imieniu o. bpa Antoniego składamy serdeczne podziękowania i życzymy wielu łask od Boga, który troszczy się o wszystkie swoje dzieci, również o te na misjach!

STRAŻ POŻARNA W LIGOCIE TURAWSKIEJ CZ. I

DANUTA MATYSEK

Straż pożarna w Ligocie Turawskiej została założona w 1930r., chociaż najstarsi mieszkańcy twierdzą, że jej początki sięgają nawet I wojny światowej.

To były ciężkie czasy i trudne początki: motopompa na dwukółce mieszcząca się w tzw. „Walowni” (przedwojenny budynek „Postamtu” przy ul. Głównej) oraz dyżury zaprzęgowe, czyli woźnica z zaprzęgiem konnym w razie pożaru zabierający strażaków.

Zaraz w 1930r. do Straży Pożarnej w Ligocie zapisali się Wawrzyniec Lepsy, Wawrzyniec Wodniok, Robert Bartyła i Staś Wiktor, a osiem lat później – Wiktor Mika. Kolejnymi, od 1943r. zostali Henryk Mika i Józef Mendel.

Do zakończenia II wojny światowej komendantem był Wawrzyniec Lepsy.

W czasie pożogi wojennej, szczęśliwym trafem, skromny sprzęt strażacki ocalał.

Pierwszym powojennym komendantem straży w Ligocie został Jan (Johann) Grzesik i od roku 1945 zarządzał nią jeszcze przez kolejne dwa lata.

Coraz więcej ludzi zapisywało się do straży: w 1945r. – Franciszek Joniec, Ludwik Joniec, Paweł Kokot, Antoni Leś, Jerzy Loch, Rudolf Grzesik, Franciszek Grzesik I i Emil Grzesik, w 1948 – Józef Wodniok, w 1949 – Józef Kurowski, Wilibald Grzesik, Wilibald Kasprzyk i Franciszek Grzesik II. Przez dwadzieścia lat od 1947 do 1967 roku komendantem – naczelnikiem OSP w Ligocie był Wiktor Mika.

Mijały lata, przybywało strażaków: w 1954 – Jan Grzesik I i Ewald Bartyła, w 1960 – Bernard Barczyk, Antoni Pytel, Rudolf Bartyła, Artur Łazik, Joachim Kokot i Józef Gabrys. Kiedy w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku zostały rozebrane zabudowania „Walowni”, nadal bardzo skromne wyposażenie OSP zostało przeniesione do budynku gospodarczego rodz. Warzic.

W roku 1970 zarząd OSP stanowili Bartyła

Ewald – prezes, Bernard Barczyk – naczelnik, Antoni Pytel – sekretarz, jednak pewne informacje wskazują, że od II połowy lat 60-tych bądź w latach 1971 – 75 funkcję naczelnika pełnił także Jan Grzesik, a Józef Wodniok – od 1970 – aż do 1990r.

O ile następują zmiany personalne, o tyle sytuacja materialna OSP nadal nie była do pozazdroszczenia: brak remizy, więcej niż skromny sprzęt przechowywany u p. Warzic, brak samochodu bojowego, we wsi brak sali miejscowych zebrań.

Dlatego też 17 listopada 1985 roku na zebraniu wiejskim podjęto decyzję o budowie remizy strażackiej. W pierwszym Społecznym Komitecie Budowy Remizy Strażackiej znaleźli się: Antoni Pytel – kierownik budowy, Wilfrid Kulik – sekretarz, Ewald Bartyła – skarbnik, Ludwik Joniec – magazynier oraz członkowie: Franciszek Wójcik, Józef Wodniok i Henryk Kuliberda.

Na podstawie Kroniki OSP z upoważnienia Zarządu opracowała Danuta Matysek

NOWINKI Z OSOWCA

ARTUR GALLUS

W dniu 5 grudnia w sali OSP Osowiec miejscowe koło DFK zorganizowało spotkanie eksperckie z zakresu polsko-niemieckiej dwujęzyczności. Program spotkania: „Dwa języki, podwójna szansa” – prezentacja filmu, język niemiecki jako język mniejszości w praktyce. „Przedstawienie Vademecum” Waldemar Gaida, Wicestarosta Powiatu Strzeleckiego „Dlaczego niemiecki? Jak efektywnie wychowywać dzieci dwujęzycznie?” dr Małgorzata Wysdak, Prezes Stowarzyszenia ProLibris Silesiae w Raszowej. Organizatorami spotkania było VDG oraz Haus. W spotkaniu uczestniczyli nauczyciele języka niemieckiego z naszej gminy, jak również przewodniczący poszczególnych kół DFK i mieszkańcy.

W dniu 9 grudnia w naszym kościele zostały poświęcone po długim generalnym remoncie organy. Na tę okoliczność przybył do parafii ks. Grzegorz Poźniak, który wygłosił kazanie oraz poświęcił organy w czasie sumy. Remont organów przeprowadzony był przez pana mgr inż. Henryka

Hohera z Olesna.

W dniu 9 grudnia w sali OSP koło DFK Osowiec zorganizowało Mikołaja dla dzieci swoich członków. Dzieci i ich rodzice miały przygotowany mały poczęstunek. W czasie spotkania pani Karina Loch przygotowała wiele zabaw dla dzieci, które prowadzone były również razem z Mikołajem.

W dniu 16 grudnia koło Mniejszości Niemieckiej z Osowca zorganizowało dla swoich członków drugą już wigilię. Wystąpiły z programem dzieci ze Szkoły Podstawowej w Osowcu. W czasie spotkania podzielono się opłatkiem i złożono sobie życzenia. Wspólnie śpiewano kolędy, do których przygrywał zaproszony na wigilię ks. proboszcz Tadeusz Muc oraz Diana i Dawid Galus. Mile spędzono czas przy kawie, herbatce i kołaczach oraz wspólnej wieszki

wigilijnej.

Od dawna w naszej miejscowości mamy sympatyków rajdów samochodowych. Jednak od niedawna mamy już uczestników tych rajdów i tak Marek Świętek i Adam Szczęsny uczestniczą w rajdach organizowanych przez Automobilklub Opolski oraz w innych imprezach tego typu. 16 grudnia w Świątecznym Pucharze Forda 2012 załoga ta zajęła 7 miejsce na 36 uczestników. W ogólnej klasyfikacji Opolskiego Kierowcy roku 2012 zajęli zaś 3 miejsce w trzeciej klasie. Życzymy im udanych dalszych startów i jak najszerzych torów jazdy.

W dniu 21 grudnia w Publicznej Szkole Podstawowej w Osowcu o godz. 9.00 zorganizowana była Wigilia dla wszystkich uczniów. Na początku przedstawione

zostały „Jasielka” w wykonaniu uczniów, a następnie podzielono się opłatkiem i wspólnie kolędowano. W Wigilię uczestniczył gość ks. proboszcz Tadeusz Muc. W dniu 11 stycznia uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej w Osowcu wystąpili w kościele z jasielkami. Przedstawienie rozpoczęło się po Mszy Św., o 17.30. Na koniec przedstawienia ks. proboszcz przygrywał na gitarze i razem z dziećmi i parafianami zaśpiewali wspólną pieśń.

W dniu 13 stycznia po raz piąty zagrała w Osowcu Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy. Dziękujemy wszystkim sponsorom i darczyńcom za okazane serce i datki na tak szczytny cel. Od godzin porannych w tym dniu na terenie całej gminy kwestowało 30 wolontariuszy, którzy wyposażeni byli w odpowiednie skarbonki oraz identyfikatory. Od 15.30 natomiast roz-

20.00 przy licznie zebranych mieszkańcach Zawady i okolic. Bardzo serdecznie dziękujemy wszystkim sponsorom tego finału.. Nie sposób tu wymienić wszystkich, którzy mają cudowne serce i dają tyle od siebie. Bardzo serdecznie jeszcze raz dziękujemy sponsorom, artystom, organizatorom i przede wszystkim Wam drodzy Goście, którzy wspieracie tak szczytny cel. Zapraszamy już dziś za rok.

poczęliśmy granie przy OSP w Osowcu, a w programie było wiele atrakcji takich jak: zabawy z dziećmi, występy uczniów z naszej Szkoły Podstawowej, występy zespołów wokalnych, występ miejscowego kabaretu z przedstawieniem „Romeo i Julia” i najefektowniejsze „Światelko do Nieba”. W przerwach między występami prowadzone były licytacje: koszulek, smalcu domowej roboty i wiele innych. Był bardzo dobrze zaopatrzony bufet. Można było spróbować dzika, pieczonych pieczarek, gulaszu soltysa, winerek, chleba ze smalcem i ogórkiem, gofrów, kawy, gorącej czekolady, herbaty, grzanego wina z rumem i bez rumu. Można też było kupić specjalnie na tę okazję pieczone serca z piernika. Odwiedziło nas wielu ludzi mających gorące serce. To dzięki ich ofiarności i hojności udało nam się zebrać 20056,96 zł., 26 euro na tak szczytny cel. Kulminacyjnym momentem, jak zawsze, jest bardzo efektowne światelko do Nieba. Przy naszym sztabie odbywała się jeszcze siostrzana impreza w Zawadzie. W Zawadzie Orkiestra grała również od 15.00 do

nych godzin nocnych.

W dniu 1 marca w sali OSP w Osowcu odbyło się Zebranie Wiejskie. Celem zebrania było podsumowanie dokonań sołectwa w roku 2012 oraz wyjaśnienie zapisów nowej „ustawy śmieciowej”, w świetle Regulaminu Utrzymania Porządku i Czystości w Gminie. W zebraniu uczestniczyła pani inspektor oraz kierownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami, Ochrony Środowiska i Rolnictwa wraz z Wójtem. Przedstawiono mieszkańcom zasady gospodarowania odpadami komunalnymi oraz ceny, jakie będą obowiązywać od dnia 1 lipca br. Nie na wszystkie pytania udało się jednak uzyskać odpowiedzi, a najbardziej na te związane z systemem odbierania odpadów z posesji Spółdzielni Mieszkaniowej w Strzelcach Opolskich.

W dniu 1 marca w sali OSP w Osowcu odbyło się roczne zebranie sprawozdawcze Stowarzyszenia „Nasz Osowiec”. W trakcie zebrania przedstawiono sprawozdania z działalności- finansowe oraz Komisji Rewizyjnej. Następnie przystąpiono do głosowania wniosku absolutoryjnego, który został przegłosowany jednogłośnie. Po udzieleniu Absolutorium Prezes Stowarzyszenia przedstawiła plan działalności na rok 2013. W wolnych wnioskach podziękowano wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób angażowali się w działalność Stowarzyszenia oraz w pracach na rzecz naszej miejscowości.

W związku ze zbliżającymi się Świętami Wielkanocnymi chciałbym wszystkim mieszkańcom Osowca jak również i całej Gminy złożyć życzenia spokojnych, radosnych i błogosławionych świąt Zmartwychwstania Pańskiego oraz mokrego dyngusa.

W dniu 2 lutego jak co roku OSP Osowiec zorganizowało Wodzenie Niedźwiedzia. Barwny korowód wyruszył o godz. 10.00 i do godz. 16.30 przemaszerował po wszystkich ulicach Trzęsiny i Osowca. W połowie trasy zatrzymał się na poczęstunek w Straży. Członkowie OSP dziękują za przyjęcie Niedźwiedzia w swoich posesjach, jak również za dary złożone Niedźwiedziowi.

9 lutego w sali OSP w Osowcu odbyła się zabawa niedźwiedziowa. Do tańca przygrywał zespół muzyczny „Boomerang”. O godz. 24 na salę wszedł niedźwiedź ze swoim orszakiem, który najpierw zatańczył, a następnie, jak zwyczaj nakazuje, został zastrzelony. Zabawa trwała do póź-

W RZĘDOWIE DBA SIĘ O TRADYCJE!

ELWIRA HENTSCHEL
JOACHIM EBISCH

SPOTKANIE WIGILIJNE

Koło Mniejszości Niemieckiej, korzystając z gościnności właścicieli Restauracji „Złoty Klos”, w dniu 23.12.2012r. zorganizowało spotkanie wigilijne dla seniorów i nie tylko przy obficie zastawionych stołach. Biesiadnicy spotkania wigilijnego przyjemnie spędzali czas, śpiewając Kolędy oraz piosenki znane z lat młodości.

Poczęstunek oraz obsługę gości zagwa-

rantowały Panie - członkinie Mniejszości Niemieckiej, a koszty organizacji w całości pokryło Koło DFK.

WODZENIE NIEDŹWIEDZIA „BAKUSY” 2013

W Rzędowie szanuje się tradycje, które rozpoczęto w 1961r. kiedy to prezesem OSP był nasz mieszkaniec, dziś nie żyjący Pan Ryszard Kaczmarczyk.

Tym to dobrym obyczajem w dniu 26.01.2013r. Zarząd Ochotniczej Straży Pożarnej oraz Zarząd Koła Mniejszości Niemieckiej z udziałem ich członków zorganizowało wodzenie niedźwiedzia, powszechnie znane pod nazwą „bakusy”

Uczestnicy korowodu zebrali się o godzinie 1000 w restauracji „Złoty Klos”, skąd ruszyli z dobrą muzyką w wykonaniu członka mniejszości Lucjana Hentschel i życzeniami w drogę, poczynając od ulicy leśnej, letniskowej, a dalej ulicą opolską, zieloną, wiejską i polną. W korowodzie uczestniczyli przebierańcy: główny aktor niedźwiedź, państwo młode, śmierć, diabeł, rzeźnik, krasnoludek, ksiądz, siostra zakonna, strażak, cyganka i gospodarz. Korowód odbywał się w pięknej zimowej scenerii i był chętnie przyjmowany przez naszych mieszkańców, choć z przykrością należy stwierdzić, że są nieliczni mieszkańcy, którzy nie potrafią

docenić wartości tradycji. Tą drogą wszystkim, którzy przyjęli korowód, poczęstowali uczestników pić i jadłem i nie szczędzili grosza serdeczne podziękowania składają organizatorzy. Zebrane środki pieniężne zasilają konto OSP z przeznaczeniem na organizowane dożynki gminne we wrześniu br. Finał korowodu, na którym bawili się uczestnicy i nie tylko, odbył się na zabawie karnawałowej w Restauracji „Złoty Klos”, gdzie do tańca przygrywał zespół Lucjana Hentschel „FUN MUSIK”.

Organizatorzy wszystkim dziękują i zapraszają do wspólnej zabawy już w roku 2014.

NIEZAPOMNIANY BAL KARNAWAŁOWY W RZĘDOWIE

MONIKA HEFLIK

W piątkowy wieczór 25 stycznia 2013 roku w restauracji „Złoty Klos” odbył się Bal Karnawałowy, w którym udział wzięły dzieci i młodzież z Rzędowa, przedszkolaki wraz z Paniami z Niepublicznego Punktu Przedszkolnego „Kubusiowa Akademia”, a także Pani Elwira Hentschel z DFK Rzędów, która zadbała o dekorację i poczęstunek.

Karnawałowi przebierańcy nie zawiedli nas i na przekór niesprzyjającej zimowej aurze

zjawili się w komplecie. Były wśród nich: motylki, klauni, wróżki, czarownice i wiele innych dość osobliwych postaci. Oczywiście nie zabrakło karnawałowych atrakcji w formie ciekawych konkursów i upominków, które zostały zapewnione przez profesjonalny i doświadczony duet pedagogów pod wodzą Pani Teresy Momot. Dzięki temu nie było miejsca na nudę i zmęczenie. Jednym słowem: DIE ATMOSPHERE WAR WIE AUF KARNAVAL IM KÖLN. Na balu panowała przesympatyczna i radosna atmosfera, wszyscy- niezależnie od wieku

bawili się wyśmienicie. Dopełnieniem balu był pyszny poczęstunek i kolacja zapewniona przez członków Mniejszości Niemieckiej w Rzędowie.

Niestety, karnawałowy wieczór wesołej zabawy i tańców szybko dobiegł końca, na szczęście wspólnie spędzone chwile na długo zapadną w naszą pamięć, co zapewne pozwoli nam wytrwać do następnego balu za rok.

Bal nie mógłby się odbyć bez wsparcia i zaangażowania miejscowych organizatorów. Chcemy serdecznie podziękować: Pani Urszuli Matyschok – właścicielce restauracji „Złoty Klos”, Panu Lucjanowi Hentschel – za oprawę muzyczną oraz świetlną, Pani Beacie Dawid z Salonu fryzjerskiego „LOOK”, miejscowej Mniejszości Niemieckiej oraz Panu Mirosławowi Przybyszewskiemu z Prywatnego Ośrodka Szkolenia Kierowców „Ślad” za umożliwienie przygotowania i przeprowadzenie tak wyjątkowego spotkania.

UROCZYSTOŚCI W SOŁECTWIE TURAWA

TERESA ŻULEWSKA
SOŁTYS

Rozpoczął się rok 2013. Czy będzie pomyślny dla nas? Zobaczmy. Ubiegły rok obfitował w różne wydarzenia w naszej wsi, najważniejszym były obchody 450-lecia Turawy. W grudniu mieliśmy nadzieję, że spotkamy się z okazji wydania pięknej historii naszej wsi i innych miejscowości naszej gminy autorstwa pana Jerzego Farysa. Niestety, duże przeszkody stanęły na drodze wydania tego oczekiwanego dzieła.

W grudniu zorganizowaliśmy Mikołajki dla dzieci z naszego sołectwa. W organizacji tego spotkania pomagali nam członkowie Wielkiego Księstwa Turawskiego, na ich pomoc sołectwo może zawsze liczyć. W spotkaniu z Mikołajem uczestniczyło prawie 70 dzieci. Oprócz paczek był słodki poczęstunek, napoje i owoce. Potem bawiliśmy się wszyscy z Mikołajem, aniołkami i diabełkiem w dużym kole w różne znane i ulubione zabawy.

W styczniu rozpoczęły się w naszym klubie próby zespołu wokalnego, prowadzonego przez naszą wspaniałą panią Dorotę Wiczorek. Pani Dorotka wyposażała śpiewające dziewczynki w piękne stroje i zaczęliśmy próby, bo zbliżało się ważne święto. Dzień Babci i Dziadka zorganizowaliśmy w niedzielne popołudnie 27 stycznia. Do tego zespołu chętnie dołączyli chłopcy i stworzył się wcale niemały zespół. Pani Dorotka potrafiła nauczyć nasze dzieci sporą ilość piosenek w tak krótkim czasie. Jak oni pięknie śpiewali dla swoich kochanych babć

i dziadków! Wiele osób miało łzy wzruszenia w oczach. A jeszcze do tego były wzruszające wiersze i życzenia. Dzieci wręczyły też naszym gościom wykonane przez siebie kwiaty. Miło było nam gościć te drogie nam osoby – babcie i dziadków w naszym klubie w tak dużej ilości, było nas ok. 80 osób.

W lutym przygotowaliśmy tradycyjne ognisko na zakończenie ferii. Rada Sołecka przygotowała pyszną grochówkę, kielbaski, pieczywo, kawę i herbatę, a Pani Sylwia Simbiga ufundowała dla dzieci słodycze. Bardzo pomaga nam zawsze pan Karol Ponitka. W tym roku nie było śniegu, nie mogliśmy zorganizować kuligu, ale atrakcją były koniki – duży i kucyk ze stajni pana Jerzego Czecha. Przy tej atrakcji pracowały panie: Emilia i Julia. Oprócz posiłków przy ognisku, jazdy

na koniach dzieci i młodzież a także dorośli mogli postrzelać z wiatrówek do tarczy. Tę atrakcję zapewnił nam życzliwy młody mężczyzna – Darek Kolasa. Dużo nas było, więc cieszyliśmy się, że możemy być znowu razem z gorącymi sercami, choć mróz wkoło osty. Pragnę serdecznie podziękować wszystkim wymienionym tutaj osobom oraz tym, których nie wymieniałam za pomoc, za zaangażowanie przy organizacji tej imprezy.

Czekamy na piękną wiosnę, na ciepło i pogodę i zabieramy się do sprzątania naszych terenów. W tej akcji będą z nami członkowie WKT oraz mam nadzieję, że liczni mieszkańcy naszej wsi. O terminie wspólnej akcji powiadamimy poprzez ogłoszenia. Serdecznie pozdrawiam wszystkich mieszkańców Turawy- Marszałek.

PRZEZ ZABAWĘ DO WIEDZY

ZOFIA WRÓBLEWSKA
LIDIA CIEŚLA

Zgodnie z ogólnopolskim programem nauczania w gimnazjach, każdy uczeń tego szczebla kształcenia, musi wziąć udział w Projekcie. Polega on na opracowaniu przez grupę uczniów dowolnie wybranego tematu. Potem następuje publiczna prezentacja prac. W naszym gimnazjum, ten naukowy aspekt programu nauczania, połączono z zabawą. Klasy drugie wzięły udział w Turnieju Czterech Żywiołów. Każda z trzech klas wylosowała dla siebie jeden z trzech żywiołów: powietrze, wodę, ziemię i każda, podzielona na grupy badawcze, przygotowała prezentację swoich projektów. 24 stycznia odbył się Turniej Czterech Żywiołów. Pierwszym jego

etapem była prezentacja projektów. A potem już nastąpiła zabawa: klasy odpowiadały na pytania związane z czwartym żywiołem: ogniem oraz na różne, wesołe pytania z chemii i fizyki. Opiekunki programu,

panie Lidia Cieśla i Zofia Wróblewska oceniły i prezentacje, i odpowiedzi, podliczyły punkty i wyłoniły zwycięzcę – kl. IIa. Nagrodą były trzy dni bez jedynek!

Klasa IIa prezentuje projekt – Budowa skorupy Ziemskiej

JESZCZE O BOŻYM NARODZENIU.

WYSTAWA SZOPEK BOŻONARODZENIOWYCH.

ZYGFRYD MAZUR

W dużej sali Urzędu Gminy przez cały styczeń można było oglądać Szopki Bożonarodzeniowe wykonane przez uczniów klas II Publicznego Gimnazjum w Turawie. Szopki powstały na zajęciach artystycznych w miesiącu listopadzie i grudniu. Uczniowie wykonywali je według własnych pomysłów - indywidualnie lub w grupach. Tradycja wykonywania szopek jest bardzo długa. Pierwszą taką scenę zaaranżował w 1223 roku św. Franciszek z Asyżu. Pomocą w przygotowaniu niektórych elementów konstrukcyjnych szopek niejednokrotnie służyli rodzice lub dziadkowie.

Taki sposób pracy sprzyjał rodzinnej integracji, pozwalając spędzić trochę czasu

wspólnie w dzisiejszym „zabieganym” świecie. Uczniowie zajęć plastycznych już po raz trzeci wykonywali szopki.

Cieszymy się, że w tym roku mogliśmy je zaprezentować szerszej publiczności.

GOŚCIE W PRZEDSZKOLU PUBLICZNYM W TURAWIE

ZYGFRYD MAZUR

28 Lutego 2013r. Nasze przedszkole odwiedziła Fundacja „Mały Bracia”. Wolontariuszom towarzyszyli ich podopieczni, którzy w mgnieniu oka zaskarbili sobie sympatię wszystkich przedszkolaków. Dzieci dowiedziały się o działalności fundacji i możliwościach pomocy czworonożnym przyjaciołom człowieka. Przedszkole od kilku lat współpracuje z fundacją, wspierając bezdomne psy i koty. Dzieciom nie jest obojętny los zwierząt, to też już od jesieni zbierały żołędzie, pozyskując w ten sposób dodatkowe środki na zakup karmy. Serdecznie dziękujemy rodzicom przedszkolaków, którzy aktywnie włączyli się w zbiórkę darów dla „Małych Braci”. Wśród darów znalazła się nie tylko sucha karma, ale rów-

nież puszki, kocy, poduszki i żwirek dla kotków. Wierzmy, że korzyści będą obustronne, pomoc uzyskają potrzebujące zwierzęta, ale pamiętajmy też, że takie działania

kształtują w naszych dzieciach postawy poszanowania i wrażliwości na otoczenie - w tym przypadku na zwierzęta.

ZAKRZÓW TURAWSKI DWIEŚCIE LAT TEMU

MARIA ZUBEIL

W 1813r., czyli równo 200 lat temu mieszkańcy Zakrzowa, Kadłuba i Ligoty podpisali dokument ustanawiający lokalnię, która jest stanem przejściowym pomiędzy filią a parafią. Życzeniem fundatorów, wyrażonym ich podpisami (trzema krzyżkami) kościołem parafialnym miał być kościół w Ligocie. Nowa parafia Ligota Turawska powstała ostatecznie w 1878r., a więc fundatorom nie dane było dożyć tego momentu.

Życie naszych przodków 200 lat temu nie było usłane różami. Oto kilka faktów zaczerpniętych z książki Jerzego Farysa „Historia Rzymskokatolickiej Parafii pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Ligocie Turawskiej”.

W 1806r. doszło do wojny francusko-pruskiej, dla rannych żołnierzy napoleońskich założono w Kadłubie i Zakrzowie szpitale. Obowiązkiem miejscowej ludności było utrzymywanie tych żołnierzy. Trwało to do 1813r. do klęski Napoleona pod Moskwą. Wycofujący się Francuzi lub Rosjanie przynieśli na teren ligockiej lokalii ospę, która od września do grudnia 1813r. zabiła 67 ludzi, w tym 61 dzieci poniżej siedmiu lat.

W roku 1807 w Królestwie Pruskim został wydany edykt królewski, na mocy którego zniesione zostało osobiste poddaństwo chłopów. W 1811r. został wydany edykt regulacyjny – chłopom przyznano prawo do swobodnego dysponowania uprawianą ziemią, jednak za uwłaszczenie chłopci musieli oddać właścicielowi folwarku część gospodarstwa. Właścicielem dóbr turawskich, w skład których wchodził również Zakrzów był Franz Xawery von Garnier.

Kościółem parafialnym dla Zakrzowa do czasu utworzenia lokalii był kościół w Zębo-

Na zdjęciu kościół Św. Św. Piotra i Pawła z 1759 r.

wicach, a urząd pocztowy znajdował się aż w Dobrodzieniu. We wsi znajdował się już obecny drewniany kościół, jednak msze św. były odprawiane tylko kilka razy w roku. Folwark zakrzowski składał się z mурowanych obór, budynków gospodarczych, budynków mieszkalnych dla urzędników i robotników. Hodowano głównie owce.

Dzięki odnalezionemu w 2011 roku dokumentowi ustanawiającemu ligocką lokalnię znamy nazwiska mieszkańców Zakrzowa (Sakrau-Turawa) i Kolonii Zakrzowskiej (Colonie Sakrau-Turawa), która była odrębną wsią.

Jako gospodarze wypisane są następujące osoby: Balczer Michalczyk, który był soltysiem, Woiteck Wachta, Valeck Klimas, Jacob Kroll, Franz Kmitta i Johann Wachta.

Zagrodnikami byli: Andras Panitz, Mathus Kroll, Balczer Panitz, Philipp Kroll, Chriśtek Gabrysch, Simon Gura, Urban Michalczyk, Wawrzyn Mathyseck, Bartek Brzitzwa, Jacob Zybon, Franz Kupka, Martin Lebioda, Thomas Dziemba, Johann Schliwa, Simon Davidt, Johann Schikora, Joseph Krawietz, Johann Pludra i Blaseck Wachta.

Oprócz tych nazwisk wymienieni są handlarze: Thomas Drenda, Simon Symiczek, Simon Jopiola (Opiola), Chryśtek Schmidt i Nicolaus Tarrara.

Z Kolonii Zakrzów wymienione są osoby: Barteck Gura, Woiteck Mathyscheck, Jacob Krawczyk, Johann Jainczyk, Michal Sosniock, Jacob Zybon, Andreas Kmitta (soltys), Maciek Doktor i Mathus Krawietz.

Zagrodnikiem nazywano chłopą posiadającego niewielki przydział ziemi. Aby przeżyć, musiał najmować się do pracy. Oprócz gospodarzy i zagrodników źródła historyczne wymieniają również chałupników, czyli osoby, które w ogóle nie posiadały ziemi. Tych osób nie ma na liście fundatorów, a więc można wywnioskować, że byli to osoby bardzo biedne.

W książce pana Farysa opisana jest również pieczęć wiejska Kolonii, która przedstawiała wyprostowanego lwa z nagłówkiem „Colonie Sakrau-Turawa” i napisem u dołu „Oppelner Kreis”.

Wielu naszych dziadków i pradiadków nosiło te same imiona i nazwiska, jak te wymienione wyżej, a więc znaczna część mieszkańców Zakrzowa to potomkowie założycieli lokalii. Żyje nam się teraz znacznie lepiej, ale pamiętajmy o słowach św. Łukasza „komu wiele dano, od tego wiele wymagać się będzie”. Przeżyjmy więc nasze życie tak, by po dwustu latach nasi następcy byli z nas tak samo dumni, jak my ze swoich przodków.

NOWINKI ZAKRZOWSKIE

MARIA ZUBEIL

Nareszcie doczekaliśmy wiosny. A jeszcze tak niedawno przy zakrzowskim stawie na wracających z kościoła, gdzie paczki rozdawał Św. Mikołaj, czekała ekipa mikołajowa, która częstowała wszystkich piernikami i grzańcem. Na zdjęciu pracownicy Zakładu Elektrycznego Paweł Kansy.

W styczniu tradycyjnie wszystkich seniorów zaprosiły przedszkolaki wraz z Radą Solecką. Dzieci przygotowały wspaniałą jasełkę i piosenki dla babć i dziadków, a mamy i Rada Solecka poczęstunek. Dziękujemy dzieciom i rodzicom oraz paniom z przedszkola za podtrzymywanie tradycji.

W styczniu odbył się również w sali państwa Świtła IV Bal Misyjny. Do tańca

przygrywał zespół TRIO z Raszowej, a różne atrakcje przygotowali Ks. Pro-

► boszcz, Ks. Wikary i Ks. Ostrowski, oraz państwo Świtala, Panicz i Wachta. Na balu pojawiły się również Smerfy. Dochód z balu (6.400zł.) zostanie przekazany do Boliwii.

Pociągi dla naszych dzieci to czysta egzotyka. Tylko nieliczne miały okazję jechać pociągiem i widzieć dworzec kolejowy. Aby przybliżyć przedszkolakom zasady funkcjonowania kolei, nauczycielka Małgorzata Sygulka zaprosiła do przedszkola

panią Dorotę Glück, która kilkadziesiąt lat przepracowała na dworcu kolejowym w Otmicach.

Plagą w Zakrzowie są wałęsające się psy. Pamiętajmy, że za wyłapanie każdego bezpańskiego psa gmina płaci prawie 2 tys.zł. Pieniądze na taki cel wydaje się z ciężkim sercem, gdyż mogłyby być spożytkowane o wiele lepiej, np. na remonty dróg.

OFICJALNA STRONA INTERNETOWA ZAWADY

WWW.NASZAZAWADA.COM.PL

SEBASTIAN KŁOTKA

Zapraszamy mieszkańców i zainteresowanych tym, co dzieje się w Zawadzie do odwiedzania oficjalnej witryny internetowej naszej miejscowości. O uruchomieniu strony internetowej zdecydowała Rada Solecka, aby kompleksowo informować o wydarzeniach i móc sprawniej komunikować się z mieszkańcami i zainteresowanymi życiem miejscowości. Strona Zawady ma się stać w zamyśle platformą informacji lokalnych współtworzoną przez mieszkańców.

Pod adresem www.naszazawada.com.pl znaj-

dziecie Państwo informacje na temat bieżących wydarzeń, okrucy historii, wiadomości dotyczące parafii, dział ze zdjęciami, a także zakładki poświęcone poszczególnym organizacjom działającym w Zawadzie. Zachęcamy Państwa do korzystania ze strony i do jej współtworzenia razem z nami. Każdy mieszkaniec może podzielić się z nami materiałami archiwalnymi, zdjęciami, publikować informacje, które uzna za ważne dla mieszkańców. Treści na stronie weryfikuje Rada Solecka, jako jej właściciel, na bieżąco stroną administruje pan Robert Raszczyk, który przyczynił się istotnie do jej uruchomienia.

Materiały możecie Państwo przysyłać na adres [info\(at\)naszazawada.com.pl](mailto:info(at)naszazawada.com.pl), adres ten służy również do kontaktu z administratorem.

W TYM ROKU SŁOŃCE NAD ZAWADĄ ZAŚWIECI MOCNIEJ 6 I 7 LIPCA

ZAPRASZAMY NA FESTYN „LATO W ZAWADZIE” 2013

RADA SOLECKA ZAWADA

W imieniu wszystkich organizatorów dorocznego festynu „Lato w Zawadzie” już dziś mamy przyjemność poinformować Państwa, że kolejny festyn zaplanowano na weekend 6 – 7 lipca 2013. Impreza odbędzie się tradycyjnie na placu przy boisku LZS Zawada (ul. Kolanowska).

Gorąco zapraszamy na wydarzenie, które

nieprzerwanie od kilkunastu lat jest niepisany otwarcie lata w gminie Turawa i okolicy. „Lato w Zawadzie” to dwa dni festynu, które można spędzić w miłej atmosferze, korzystając z przygotowanych atrakcji. W tym roku nie zabraknie na pewno ciekawych występów artystycznych, zawodów sportowych, a także atrakcji towarzyszących (lunapark, konkursy), zabaw tanecznych i niespodzianek dla uczestników.

Zapraszamy wszystkich mieszkańców

gminy Turawa i całej okolicy oraz turystów, wypoczywających nad Jeziorami do wspólnego witania lata i korzystania ze słonecznych promieni lata w Zawadzie.

DZIAŁO SIĘ W ZAWADZIE OJ DZIAŁO...

MARIOLA PODBROŻNY

Ten rok zaczęliśmy imprezą, która wpięła się już do kalendarza jako nowa tradycja. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy zagrała również w naszej miejscowości. Ta ogólnopolska akcja charytatywna odbyła się w Zawadzie już po raz piąty. Organizatorzy jak zwykle stanęli na wysokości zadania i przygotowali wspaniały program artystyczny, podczas którego zbierano pieniądze dla naszych najmłodszych oraz seniorów, a mieszkańcy naszej miejscowości byli bardzo hojni, wiedząc na jaki cel zostaną przekazane ich datki. Podczas tej imprezy można było ogrzać się przy ognisku, upiec kielbaski, czy napić się gorącego wina. Ten styczniowy mroźny dzień dzięki prowadzącym: czyli grupie SBRT oraz zaproszonej orkiestrze dętej z Luboszyca jak również muzyce zespołu VEGA i NEW STARS należał do bardzo udanych i przyciągnął mieszkańców Zawady, okolic i jak się okazuje nawet przejezdnych. Wspaniała atmosfera trwała od pierwszych minut do ostatniego punktu programu czyli, „światelka do nieba”.

Starodawny karnawałowy zwyczaj wodenia niedźwiedzia nie zanikł również w naszej wiosce. w sobotę co niektórych mieszkańców obudzili, „niedźwiadzi” goście. Policjant, ksiądz i niedźwiedź w orszaku kołędników i przy akompaniamencie muzycznym potrafią postawić na nogi nawet największego śpiocha. Grupa kołędników odwiedzała nasze domostwa, by złożyć życzenia i zapewnić szczęście na cały przyszły rok.

Kolejny raz w Zawadzie odbył się Babski Comber. Również i tym razem nasze gospodynie nie zawiodły i stawily się na godzinę 20 w świetlicy OSP z własnoręcznie przygotowanymi smakołykami. Oczywiście obowiązywały stroje karnawałowe, które były tak dopracowane, że rozpoznanie niektórych pań było wręcz niemożliwe. Zabawa była przednia i jak się okazało wystarczy kilka taktów muzyki i konkursy przeprowadzone pod okiem wodzireja, by świetnie się bawić i wcale nie potrzeba do tego męskiego towarzystwa.

LZS TURAWA – JAK TO DZIAŁA??

ADAM BOCHENEK

Rozpoczynamy cykl artykułów, których głównym celem będzie przybliżenie czytelnikom Fali sposobu funkcjonowania oraz działań klubów skupionych w Gminnym Zrzeszeniu LZS w Gminie Turawa. Dominującą, a w zasadzie jedyną dyscypliną sportową, w rozgrywkach której uczestniczą poszczególne kluby, jest piłka nożna, na różnych szczeblach rozgrywkowych.

Kto pierwszy? Wypadałoby zacząć od klubu, który ma swą siedzibę w „stolicy” naszej Gminy, czyli LZS-u Turawa. Klub ma bogatą historię, jednak obecny stan boiska i terenów przyległych zawdzięcza reaktywacji w roku 1997. Wówczas to grupa młodych (wtedy) chłopaków postanowiła odtworzyć boisko, na którym zaczynały rosnąć drzewa, a jedynymi istotami, które cokolwiek tam robiły były dziki, które harcowały ile weszło i to bez piłki. Jak każda grupa, tak i ta, powinna mieć swego opiekuna, a klub Zarząd. Na szczęście Pana Edwarda Pastuszcza nie trzeba było specjalnie namawiać i zgodził się wziąć pod opiekę i chłopaków i cały klub. Powołany został Zarząd właśnie z Panem Pastuszczykiem w roli Prezesa, którym nawiasem mówiąc, jest do dziś. Co najważniejsze, pełni tę funkcję z wielkim poświęceniem i zaangażowaniem, mimo czasem bardzo nieprzychylnych zdarzeń, mimo czasem niewybrednych komentarzy, mimo przeciwności i złośliwości losu. Zawodnicy, których przewinęło się wielu przez lata działalności klubu, zawsze mogli liczyć na wsparcie ze strony Prezesa, za co

myślę byli i są mu wdzięczni. To jak ten klub i zaplecze wygląda zawdzięczamy Prezesowi. Zaczynaliśmy od szatni zaadoptowanej ze sklepika, który kiedyś stał w Turawie „na rondzie”, a dziś mamy w tej szatni ubikacje, prysznic, doczekaliśmy się też szatni dla gości i sędziów oraz pomieszczenia gospodarczego. Jednak wiadomym jest, że sam Prezes tego nie zrobił, miał do pomocy ludzi, których zaraził też swoją pasją. Zawsze mógł liczyć na pomoc syna Roberta, który wykonywał lwią część pracy, angażując do pomocy kolegów z drużyny, a obecnie pełni również funkcję trenera drużyny. Nie mniej dobrych słów chciałbym powiedzieć o człowieku, bez którego nie mielibyśmy tak wspaniałych warunków do gry. To Pan Józef Długosz z Marszałek – człowiek bardzo zaangażowany w działania na rzecz naszego LZS-u. Jest gospodarzem obiektu, człowiekiem duszą, na którego wszyscy zawsze tu możemy liczyć. Piszę o nim dlatego, ponieważ w obecnych czasach rzadko spotyka się ludzi, którzy działają na rzecz innych, nie biorąc za to żadnego wynagrodzenia, często angażując do pracy własny sprzęt, a zawsze poświęcając na to swój czas. Bez niego boisko i całe zaplecze nie miałyby tak wspaniałego wyglądu. Myślę, że tym trzem wymienionym osobom klub z Turawy zawdzięcza wszystko to co ma w chwili obecnej. Nie chciałbym ujmować zaangażowania innych osób w rozwój klubu, lecz nie sposób wymienić wszystkich, ale wszystkim w imieniu Prezesa bardzo dziękuję. Dziękuję również tym, którzy w dotychczasowej działalności wsparli nasz klub finansowo, sponsorując różne zakupy i działania.

Klub obecnie gra w klasie „B”, może to nie jest szczyt marzeń zawodników, ale istotne jest to, że łączy ludzi ze wspólną pasją, mieszkających w 90% na terenie Gminy Turawa. Był również okres, w którym założony został zespół dla trampkarzy, jednak z powodu braku zaangażowania ze strony najmłodszych adeptów piłki nożnej trzeba było tę inicjatywę przerwać. Z sukcesów, które Klub ma na swoim koncie wymienić należy zdobycie tytułu Mistrza województwa opolskiego LZS-ów w piłce halowej, a także zorganizowanie w zeszłym roku turnieju piłkarskiego o Puchar Wójta Gminy Turawa, który jak wynika z relacji, wszystkim się podobał ze względu na swój „festynowy” charakter. Klub był też przez kilka lat współorganizatorem Turawskich Biegów Przelajowych, a do dziś używa na ten cel swojego obiektu.

Podsumowując, uważam, że od roku 1997 do dziś, nie zostały zmarnowane ani pieniądze, ani czas poświęcone na rzecz działalności klubu. Szkoda tylko, że małe jest zaangażowanie samych mieszkańców Turawy w działalność naszej drużyny. Na pewno nikt nikogo nie wygoni, jeśli, ktoś chciałby pomóc czy to finansowo, czy w pracy, czy wreszcie w grze. Dlatego też zachęcam do nawiązania współpracy z „naszym - waszym” klubem. Jeśli znajdą się chętni to właśnie trwają przygotowania do nowego sezonu, a gdy Fala trafi do rąk czytelników, trwać będą już rozgrywki. Jeśli nie ma czasu i pieniędzy na pomoc, to zapraszamy na mecze, by swoją obecnością pomóc w zagrzewaniu do sportowej walki o punkty.

HUMOR MAŁŻEŃSKI

WALTER ŚWIERC

– Słuchaj, Alojzy dlaczego ty ciągle ze mną tańczysz? Nie mógłbyś już sobie poszukać jakiejś innej partnerki?

– Nie, żono! Najpierw praca, potem przyjemność.

– Czy to prawda, że się rozwodzicie teraz, kiedy jutro mija 25 lat wspólnego pożycia?

– pyta pan Henio przyjacielu.

– Właśnie dlatego, bo żona chce wyprawić

srebrne wesele.

– A co ci to szkodzi?

– Boję się miodowych miesięcy!

Sposób na teściową.

– Znalazłem trzy pokoje w nowym budownictwie, na 15 piętrze, bez windy za 350 tysięcy.

– Co? Na 15 piętrze, bez windy? Zwariowałeś?

– Nie. Bo widzisz, matka mojej żony odwiedza nas dwa razy dziennie, a waży 120 kilo. Niech spróbuje choćby tylko raz wdrapać się do nas.

KRZYŻÓWKA NR 81

– ROZWIĄZANIE

REDAKCJA

Za prawidłowe rozwiązanie krzyżówki nr 81 w „FALI” nr 4/91/2012 nagrodę otrzymała Pani: Edyta Rachwałik z Osowca („Turawa i jej okolice w grafice” – Walter Świerc). Hasło krzyżówki brzmiało: „Zdrowych i wesołych dni Bożego Narodzenia oraz owocnego Nowego Roku”. Kartki z rozwiązaniem hasła krzyżówki nr 81 prosimy nadsyłać do dnia 31 stycznia 2013 roku na adres: Redakcja Kwartalnika „FALA”, ul. Opolska 39c, 46-045 Turawa (Urząd Gminy Turawa).

KRZYŻÓWKA ŚWIĄTECZNA NR 82

Piotr Jendrzej

Znaczenie wyrazów:

Poziomo: 1-znak Zodiaku od 21XI; 7-zbrojny atak; 10-pot-wór zgładzony przez Herkulesa; 11-utwór o elementach karykaturalnych, przejawiających; 12-wydobywa węgiel; 13-koteria, kamaryla; 14-odmiana jabłoni; 15-nacierające wojsko; 16-dawny pług; 19-zaciśnięta dłoń dziecka; 20-mieszkanie samochodu; 23-sielanka; 24-urojenie, złuda; 28-podnośnik; 29-pilot balonowy; 30-stan apatii, melancholii; 31-ekshaustor;

34-stworzenie; 36-polska rzeka; 39-utworzona kura; 40-starogrecka galera o dwóch rzędach wiosel; 43-cieszy estety; 44-rozpraszacz ciepła; 45-niedostatek, ubóstwo; 46-nieruchoma część prądnicy; 47-paciorki do modlitwy; 48-obrzydlivość; 49-ostrej niewydolności krążenia; 50-tkanina używana na kostiumy teatralne.

Pionowo: 2-magnacki spis przeciw Konstytucji 3-maja; 3-rodzaj guzika; 4-wsteczne-w aucie; 5-mieszkaniec Kotliny Minusińskiej(Syberia); 6-pieczeń z dzika; 7-upomnienie; 8-podstawa hot doga; 9-war-

stwa igliwia, liści, gałązek; 17-kierownik oddziału szpitalnego; 18-imię Kohla; 20-narośl na liściach lub łodygach roślin; 21-pokaz, występ; 22-kamienie, które melły ziarno; 24-jednolity górotwór; 25-imię Verne'a; 26-laknie dżdzu; 27-z ziemniaków; 32-tu rybka na gorąco; 33-zbiór wideokaset(dawniej); 35-spychacz; 37-o ptasim mózdzku; 38-w kolanie; 40-powinna cechować każdego księdza; 41-przepracował swoje; 42-przystajń arki Noego. Rozwiązać nie polega na rozszyfrowaniu hasła.

1	2	10	3	26	4	30	5	6	7	8	9					
		10					10	37		44			8			
							18									
11					13					12			6			
	3						13									
14			39							15		20	15			
	24						16	17	38	18						
19		22									20		21	22		
	17						23		7					36		
24		25		26		27		35			28		11			
		31				41										
				29							23					
30	1			32		16					31	32		33		
				34										25		
36	37		38					14		39			42			
				40		41		42								
								44				21		33		
43	29															
	2		4		45			5				43				
46								47					10	34		
			28		48	9	40				12					
49				19					50			27				
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10		11	12	13	14	15
16	17	18		19	20	21	22	23		24	25	26	27	28	29	30
31		32	33	34	35		36	37	38	39	40		41	42	43	44

A TO JUŻ PONAD 60-LAT

OŚRODEK JACHT KLUB LOK W TURAWIE – POWSTANIE I DZIAŁALNOŚĆ

KAZIMIERZ WĘŻYK

ZARZĄD KLUBU

Zbiornik Turawski na rzece Mała Panew budowany był w latach 1933-1938 o charakterze zbiornika retencyjnego. Po północnej stronie zbiornika powstał półwysp zwany „Rybacówka”, gdzie ówczesny właściciel dóbr turawskich wybudował wiatę – pomieszczenie murowane o wysokości około 2 mb. nad którą założono dach na filarach (prawdopodobnie do hodowli koni). W okresie tym powstała też – baza rybacka – na półwyspie. Były to jedyne obiekty nad zbiornikiem.

W latach 1948-1950r. ówczesna Liga Morska i Kolonialna w Opolu rozpoczęła działalność wodną w obecnym ośrodku LOK, a następnie Liga Przyjaciół Żołnierza i Liga Obrony Kraju. W okresie tym przystosowano istniejącą wiatę na pomieszczenie noclegowe, a w kolejnych latach wybudowano: hangar, stołówkę, sanitariaty i domki kempingowe. W ośrodku i klubie odbywały się szkolenia i sporty wodne.

Członkowie i działacze tego okresu to: Tadeusz Datoń, Jerzy Łańcucki, Marian Motta, Bogdan Zieliński, Marian Sokół, Emil Nowak, Romuald Doliński, bracia Stanisławscy, Lang. Idzi i wielu, wielu innych.

Działalność Jacht Klubu związana była nierozdzielnie z ośrodkiem wodnym. Członkowie i działacze klubu organizowali szkolenia i sporty wodne z zakresu żeglarstwa, motorowodnictwa, nauka pływania – zdobywania kart pływac-

kich, regaty żeglarskie, motorowodne, kajakowe. W przedsięwzięciach tych uczestniczyła młodzież od 8 roku – do weteranów 70-letnich.

Klub na przestrzeni lat był motorem wielu poczynąń szkoleniowych i sportowych na Zbiorniku Turawskim, np. Białe Żagle na Turawie, Żeglarska Ścieżka Zdrowia, Mistrzostwa Polski i Polski Południowej klasy Omega i wielu innych. Zawodnicy Klubu uczestniczyli w wielu imprezach – regatach żeglarskich – w kraju, takich jak klasy Optymist, Hornet, Finn, Okey-Dingh, szalupach DZ, Omega oraz zawodach motorowodnych.

Młodsze pokolenie aktywu wodniaków to: Zbigniew Setnicki, Janusz Stefanowski, Ryszard Kogut, Czesław Mackiewicz, Ryszard Święcicki, Kazimierz Wężyk, Józef Długosz, Jerzy Rosicki, Franciszek i Piotr Jaworscy, Ryszard Kucharkowski i wielu innych.

Ośrodek i Klub w latach 1978-1990 w wyniku porozumienia – umowy z Regionalnym Związkiem Spółdzielczości Inwalidzkiej w Wrocławiu prowadził stacjonarne obozy szkoleniowo-wypoczynkowe dla młodzieży spółdzielczości inwalidzkiej z terenu całej Polski w wieku od 12 lat. Rokrocznie na 3-4 turnusach 21-dniowych przebywało 300-400 uczestników, szkoląc się z zakresu zdobywania stopni: – żeglarskich, motorowodnych, nauki pływania – zdobywania kart pływackich, szkoleń: strzeleckich, łączności oraz czynnie wypoczywając na naszym terenie, poznając Opolszczyznę i Gminę Turawa.

To tysiące młodzieży z całej Polski.

W okresie tym zmodernizowano ośrodek – klub zarówno od strony bazy noclegowej i żywieniowej, sanitarnej jak i sprzętowej. Wybudowano przystań – port wodny, umocniono wały ośrodka, zmodernizowano teren.

Członkowie – zawodnicy Jacht Klubu LOK uczestniczyli aktywnie w regatach – zawodach na szczeblu kraju – zawsze zgłaszając swój udział jako reprezentanci JK LOK Turawa.

Jerzy Rosicki – członek – vice komandor JK LOK Turawa przez 3 kadencje działania Związku klasy Omega w Polsce pełnił funkcję prezesa Związku, reprezentując Opolszczyznę i Turawę.

W okresie tym prowadzono współpracę i współdziałanie z Wojskiem Polskim, administracją państwową, samorządową, resortem oświaty – otrzymując poparcie i pomoc w realizacji swoich zadań, a szczególnie z Urzędem Gminy Turawa.

Dziękujemy.

Spoglądając z perspektywy lat na naszą działalność – współpracę i pomoc – cieszy nas to, że zaszczepiliśmy nitkę wodną, przeszkoliliśmy i umożliwiliśmy udział w regatach i zawodach, pobyt na naszym terenie – tysiącom osób z całej Polski, z zagranicy – a szczególnie młodzieży.

Pozdrawiamy wszystkich naszych członków na przestrzeni tych lat, naszych działaczy i sympatyków, wszystkich tych, którzy nam pomagali.

SPORT W GMINIE

GMINNY TURNIEJ TENISA STOŁOWEGO

ROMAN BORKOWSKI

Od kilkunastu lat czołowe miejsca w organizowanych turniejach tenisa stołowego zajmują zawodnicy będący mieszkańcami Kadłuba Turawskiego. Co sprzyja temu, że czołowymi zawodnikami naszej gminy, a bywają okresy, że i województwa, są uczniowie mieszkający w Kadłubie Turawskim?

Moim zdaniem u podstaw tych sukcesów leży wytworzony w tutejszej szkole klimat, sprzyjający i zachęcający od najmłodszych klas, do uprawiania tej dyscypliny sportu. Drugim czynnikiem jest codzienna dostępność stołu dla wszystkich zainteresowanych, a w sferze motywacji – sukcesy poprzedników. Ta dyscyplina, w przeciwieństwie do innych, nie wymaga wielkich nakładów finan-

sowych, czy drogiego, profesjonalnego sprzętu, lecz bardziej oparta jest na zainteresowaniu i życzliwości placówki posiadającej warunki do jej uprawiania. W tym roku wyróżniającymi się zawodnikami z Kadłuba Turawskiego byli:

Farys Krzysztof, Kulig Dawid, Siwoń Bartosz, Kulig Dominik, Hocwik Bartosz, Król Igor, Rohn Dawid i Kasprzyk Katarzyna. Uważam, że są to zawodnicy, którzy przez następne lata będą narzucać wysoki poziom kolejnym turniejom. A oto jak wygląda tegoroczny ranking najlepszych zawodników naszej gminy:

Chłopcy do klas IV

I miejsce – **Kulig Dawid** PSP Ligota Turawska kl. IV, II miejsce – **Siwoń Bartosz** PSP Ligota Turawska kl. IV, III miejsce – **Pytel Robert** PSP Ligota Turawska kl. IV, IV miejsce – **Hocwik Bartosz**

PSP Ligota Turawska kl. IV, V miejsce – **Kulig Dominik** SSP Kadłub Turawski kl. II, VI miejsce – **Król Igor** SSP Kadłub Turawski kl. III, VII miejsce – **Moch Łukasz** PSP Ligota Turawska kl. IV, VIII miejsce – **Lasota Antoni** SSP Węgry kl. IV, IX miejsce – **Lyra Denis** SSP Węgry kl. IV, X miejsce – **Moch Tomas** SSP Węgry kl. IV.

Dziewczęta do klas IV

I miejsce – **Kasprzyk Katarzyna** PSP Ligota Turawska kl. IV, II miejsce – **Danisz Karolina** PSP Bierdzany kl. IV, III miejsce – **Moch Oliwia** PSP Osowiec kl. IV, IV miejsce – **Wilk Wiktoria** PSP Osowiec kl. IV, V miejsce – **Dreja Izabela** PSP Bierdzany kl. IV, VI miejsce – **Długosz Wioletta** PSP Osowiec kl. IV, VII miejsce – **Gontarz Karolina** PSP Osowiec kl. III, VIII miejsce – **Gontarz Natalia** PSP Osowiec kl. II

Chłopcy do klas VI:

I miejsce - **Farys Krzysztof** PSP Ligota Turawska kl. VI, II miejsce - **Kulig Dawid** PSP Ligota Turawska kl. IV, III miejsce - **Pytel Robert** PSP Ligota Turawska kl. IV, IV miejsce - **Rohn Dawid** PSP Ligota Turawska kl. VI, V miejsce - **Jonczyk Adam** PSP Bierdzany kl. VI, VI miejsce - **Siwoń Bartosz** PSP Ligota Turawska kl. IV, VII miejsce - **Lewicki Kacper** PSP Osowiec kl. V, VIII miejsce - **Kapral Bartosz** PSP Osowiec kl. VI, IX miejsce - **Górecki Bartosz** PSP Osowiec kl. VI, X miejsce - **Kreczmar Tomasz** PSP Osowiec kl. VI.

Dziewczeta do klas VI:

I miejsce - **Boczkowska Adrianna** PSP Osowiec kl. VI, II miejsce - **Kotynia Sabina** PSP Bierdzany kl. VI, III miejsce - **Czaplik Nikola** PSP Bierdzany kl. VI, IV miejsce - **Świerc Wiktoria** PSP Bierdzany kl. VI, IV miejsce - **Kasprzyk Katarzyna** PSP Ligota Turawska kl. IV, VI miejsce - **Stępień Wiktoria** PSP Osowiec kl. V, VII miejsce - **Hepner Natalia** PSP Ligota Turawska kl. VI, VIII miejsce - **Fenger Wiktoria** PSP Ligota Turawska kl. V, X miejsce - **Szymańska Monika** PSP Ligota Turawska kl. VI, X miejsce - **Danisz Karolina** PSP Bierdzany kl. IV.

Dziewczeta do klas gimnazjalnych:

I miejsce - **Erdman Nadine** PG Turawa kl. II, II miejsce - **Wiench Julia** PG Turawa kl. I, III miejsce - **Boczkowska Adrianna** PSP Osowiec kl. VI, IV miejsce - **Czaplik Nikola** PSP Bierdzany kl. VI, IV miejsce - **Lewicka Katarzyna** PG Turawa kl. III, IV miejsce - **Świerc Wiktoria** PSP Bierdzany kl. VI, V miejsce - **Jonczyk Wiktoria** PG Turawa kl. I, VI miejsce - **Kotynia Sabina** PSP Bierdzany kl. VI, II miejsce - **Lisoń Dominika** PG Turawa kl. I, VIII miejsce - **Kasprzyk Katarzyna** PSP Ligota Turawska kl. IV.

Chłopcy do klas gimnazjalnych:

I miejsce - **Spyra Rafał** PG Turawa kl. II, II miejsce - **Sajdak Damian** PG Turawa kl. III, III miejsce - **Farys Krzysztof** PSP Ligota Turawska kl. VI, V miejsce - **Kardasiński Kamil** PG Turawa kl. III, V miejsce - **Krok Rafał** PG Turawa kl. I, VI miejsce - **Siwoń Piotr** PG kl. I, II miejsce - **Kulig Dawid** PSP Ligota Turawska kl. IV, VIII miejsce - **Jonczyk Adam** PSP Bierdzany kl. VI, X miejsce - **Rohn Dawid** PSP Ligota Turawska kl. VI, X miejsce - **Pytel Robert** PSP Ligota Turawska kl. IV. Organizatorzy turnieju dziękują panu Zygfrydowi Klimkowi za przygotowanie i udostępnienie sali w obiekcie OSP Węgry.

Zwycięzcy turnieju tenisa
w kategorii do klas gimnazjalnych

Zwycięzcy turnieju tenisa
w kategorii do klas VI

Zwycięzcy turnieju tenisa
w kategorii do klas gimnazjalnych

Zwycięzcy turnieju tenisa
w kategorii do klas IV

Zwycięzcy turnieju tenisa
w kategorii do klas czwartych

WIEJSKA IZBA REGIONALNA GMINY TURAWA W LIGOCIE TURAWSKIEJ ZAPRASZA...

DANUTA MATYSEK

Po kilku latach zastoju spowodowanego szukaniem miejsca w obiekcie gminnym, Izba ponownie zaprasza do obejrzenia tego, co udało się ocalić od zapomnienia.

Decyzja Wójta, przekazująca sołectwu Ligota Turawska wolny lokal po UPT, mieszczący się w hudyńku OSP, kończy ten etap.

W nowym pomieszczeniu znalazły miejsce wszystkie eksponaty, prócz wystawy zewnętrznej, która czasowo pozostaje pod dawnym adresem. Oficjalne otwarcie izby zbiegnie się z finałem IV edycji konkursu „Ocalić od zapomnienia” i planowane jest na drugą połowę maja br.

Nie bez przypadku wybrano ten termin. W roku wielkich rocznic: 550-lecia powstania Ligoty Turawskiej, 200-lecia lokalii kościelnej, 75-lecia Siedlunku i 65-lecia LZS, będzie to także malutki,

10-letni jubileusz zrodzenia się samego pomysłu o powołaniu Izby Regionalnej.

Dla zainteresowanych Izba będzie czynna już od połowy kwietnia w poniedziałki i środy w godz. 9.00 – 10.00 oraz każdorazowo po telefonicznym uzgodnieniu (604 887 743). Całkowicie inny wystrój z pewnością przypadnie do gustu zwiedzającym. Zatem zapraszamy nie tylko do odwiedzenia Izby, ale i wzięcia udziału we wspomnianym konkursie.

Ponadto informuję, że Wiejska Izba Regionalna gminy Turawa w Ligocie Turawskiej jest ujęta w programie Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Kraina Dinosaurów” w Spóroku, na potrzeby którego została opracowana informacja dotycząca placówki, znajdującej się na trasie „Morawsko – polskiej ścieżki tradycji i poznania”. Zebrany materiał zostanie przedstawiony w formie prezentacji podczas otwarcia trasy turystycznej.

Bal karnawałowy w Rzędowie

*Ludzie z pasją
w zakrzowskim przedszkolu*

Babski comber w Zawadzie

*Koncert na dwa chóry
w Kotorzu Wielkim*

Wigilia w Osowcu

*Dzieci z Turawy
dla Babć i Dziadków*

GOSPODAROWANIE ODPADAMI W GMINIE TURAWA W 2013 R.

W dniu 1 stycznia 2012 r. weszła w życie zmiana ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, nakładająca zarówno na gminę jak i na jej mieszkańców nowe obowiązki.

Przejęcie przez gminę obowiązku organizacji odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy następuje z mocy prawa – stosownie do art. 6c ust.1 Ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 391). Nowy system gospodarki odpadami zacznie obowiązywać od 1 lipca 2013 r.

NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE I TERMINY

- **31 marca 2013 r.** – mija termin złożenia deklaracji o wysokości opłaty;
- **do 30 czerwca 2013 r.** – właściciele nieruchomości są zobowiązani do wypowiedzenia umowy dotychczasowemu przedsiębiorcy odbierającemu odpady komunalne;
- **31 lipca 2013 r.** – mija termin wpłaty pierwszej opłaty;
- opłaty należy uiszczać miesięcznie z góry do 10 dnia każdego miesiąca, którego obowiązek ponoszenia opłaty dotyczy.

OPLATY ZA ODPADY KOMUNALNE

- stawka opłaty za odpady zbierane w sposób selektywny wynosi – 9,00 zł/m-c,
- w przypadku gdy odpady nie będą zbierane selektywnie – 18,00 zł/m-c

SEGREGACJA ODPADÓW BĘDZIE PODLEGAŁA KONTROLI.

W przypadku nierzetelnego segregowania odpadów właściciele nieruchomości zostaną obciążeni znacznie wyższą stawką.

Wpłata do Urzędu Gminy a nie do przedsiębiorcy!

- **Wysokość stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi – na terenie Gminy Turawa jest naliczana od liczby mieszkańców na**

danej nieruchomości;

- informujemy mieszkańców, iż opłata oraz sposób naliczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi może ulegać zmianie;
- właściciel nieruchomości zobowiązany jest do informowania Urzędu Gminy o wszelkich zmianach w ilości osób zamieszkujących na nieruchomości;
- właściciel musi pamiętać o dokonywaniu regularnych opłat do Urzędu Gminy za odbieranie odpadów z posesji bez wezwania, zgodnie ze stawką określoną w deklaracji.

Mieszkańcom w kwocie opłaty przysługuje odbiór następujących odpadów:

- **zmieszane odpady komunalne** – w cyklu dwutygodniowym;
- **odpady zbierane w sposób selektywny** – w cyklu miesięcznym;
- **odpady ulegające biodegradacji** (dla mieszkańców nie posiadających własnego kompostownika) – nie rzadziej niż raz na miesiąc;
- **meble, odpady wielkogabarytowe, zużyte opony** – dwa razy w roku;
- **odpady niebezpieczne** – z możliwością dostarczenia do wskazanego przez Gminę PSZOK lub mobilnego punktu odbierania odpadów komunalnych.

Harmonogram odbioru odpadów komunalnych oraz selektywnego zbierania odpadów dostępny będzie dla mieszkańców w formie ulotki, publikowany na stronie internetowej Gminy Turawa, w Urzędzie Gminy Turawa oraz na tablicach ogłoszeń poszczególnych sołectw.

Prosimy o zorganizowanie **przydomowych kompostowników** na terenie nieruchomości w celu wyselekcjonowania jak największej ilości odpadów biodegradowalnych (odpady kuchenne - roślinne i ogrodowe, np. fusy z herbaty, resztki warzyw, owoców czy skorupki jajek).

A B C

SEGREGACJI ODPADÓW KOMUNALNYCH

Jeśli chcesz być EKO, musisz pamiętać, że segregacja jest najlepszą rzeczą, jaką sam możesz zrobić, aby poprawić stan środowiska naturalnego. Oddzielone przez Ciebie śmieci będą mogły zostać ponownie wykorzystane.

1. Kupując artykuły spożywcze, ogranicz ilość opakowań, na przykład zamiast dwóch małych jogurtów, kup jeden duży, a zgrzewkę sześciu butelek półtoralitrowych zamień na dwa baniaki pięciolitrowe.
2. Przygotujmy domowy kosz na śmieci tak, aby można było rozdzielać poszczególne rodzaje odpadów. Możemy na przykład kupić pojemnik z podziałem na przegrody.
3. Kolor każdego pojemnika jest ściśle przyporządkowany zbieranemu w nim surowcowi.

POJEMNIK ŻÓŁTY		
wrzucamy:	pamiętaj o:	nie wyrzucamy:
• tworzywa sztuczne, • opakowania z tworzyw sztucznych, • butelki plastikowe po napojach, • metale, • opakowania z metali, puszki, • papier, tektura, kartony, • gazety, książki, zeszyty, • opakowania z papieru i tektury, • opakowania wielomateriałowe	• wyrzucaniu opakowań, które nie są zatłuszczone ani zabrudzone, • opróżnianiu opakowań, • wyrzucaniu opakowań zgniecionych (puszki i butelki po napojach)	• puszek i pojemników po farbach, lakierach i olejach, • opakowań z jakąkolwiek zawartością, • zatłuszczonego i brudnego papieru, • części plastikowych nie będących opakowaniami, • kawałków styropianu, gumy, • tworzyw sztucznych pochodzenia medycznego,

POJEMNIK ZIELONY		
wrzucamy:	pamiętaj o:	nie wyrzucamy:
• szkło, • opakowania ze szkła (za wyjątkiem stłuczki szklanej), • słoiki bez nakrętek, • szklane opakowania po kosmetykach • szklane opakowania po napojach i żywności, • butelki po napojach alkoholowych	• nie tłuczeniu szkła przed wrzuceniem do pojemnika, • wyrzucaniu czystych opakowań, • zdjęciu etykiety z butelki, • wyrzuceniu nakrętki z butelki do żółtego pojemnika	• szkła płaskiego: szyb okiennych, szyb samochodowych, luster, • potłuczonych butelek, • żarówek, świetlówek, kineskopów, lamp rtęciowych, • porcelany, ceramiki, naczyń żaroodpornych, • szkła kryształowego

POJEMNIK BRĄZOWY / KOMPOSTOWNIK		
wrzucamy:	pamiętaj o:	nie wyrzucamy:
• odpady ulegające biodegradacji, • odpady kuchenne i ogrodowe, • trawa, chwasty, obierki, • opadłe owoce i liście, • resztki żywności, fusy	• odpowiednio przystosowanym do odpadów biodegradowalnych pojemniku, powinien mieć otwory wentylacyjne	• pampersów, tekstyliów, • płynnych odpadów kuchennych, • popiołu z pieców węglowych

ODPADY NIEBEZPIECZNE		
wrzucamy:	pamiętaj o:	nie wyrzucamy:
• baterie, akumulatory, • przeterminowane leki, • odpady elektroniczne, • substancje i preparaty chemiczne • zużyte oleje silnikowe oraz smary, farby, kleje	• odpady niebezpieczne można składać w mobilnych punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych	• odpadów takich nie wolno wyrzucać do zwykłych śmietników

Co zrobić z odpadami biodegradowalnymi?

Odpady biodegradowalne, czyli: odpady zielone, które powstają w przydomowych ogródkach (skoszona trawa, kwiaty, chwasty, liście, igliwie,

gałęzie krzaków i żywopłotów, kora) oraz odpady kuchenne (resztki żywności, obierki i odpady z warzyw i owoców, skorupki, fusy z kawy i herbaty itp.) powinny być zbierane selektywnie. Odpady te można umieszczać w przydomowym kompostowniku, a uzyskany dzięki temu kompost można wykorzystać do nawożenia roślin jako nawóz organiczny.

W przypadku braku możliwości posiadania własnego kompostownika na terenach zabudowy wielorodzinnej, wskazane jest zbieranie bioodpadów w specjalnych pojemnikach na bioodpady, a następnie przekazywanie firmie wywozowej, celem zagospodarowania ich na kompostowni. Odpady zielone nie wolno mieszać z innymi zmieszanyymi odpadami, ponieważ wywiezione na składowisko przyspieszają jego zapelnienie.

WAŻNE: Nie wolno spalać odpadów zielonych w paleniskach domowych (piece, kominki) oraz na wolnym powietrzu (ogniska), gdyż są one źródłem uciążliwych odorów.

Co zrobić z zużytym sprzętem RTV i AGD?

Jako użytkownik sprzętu RTV i AGD musisz zbierać go selektywnie. Pamiętaj, że masz obowiązek przekazać zużyty sprzęt pomiotowi zajmującemu

się zbieraniem tego typu odpadów. Zużyty sprzęt można również oddać w sklepie lub hurtowni, jeśli zakupi się nowy sprzęt tego samego rodzaju, czyli np. pralka za pralkę.

WAŻNE: Nie wolno umieszczać zużytego sprzętu łącznie z innymi odpadami w tym samym pojemniku. Zużyty sprzęt RTV i AGD zawiera substancje niebezpieczne tj.: rtęć, kadm czy PCB. Gdy przedostaną się do gleby mogą trafić do roślin, organizmu zwierząt oraz człowieka.

Co zrobić z zużytymi bateriami i akumulatorami?

Baterie i zużyte akumulatory znajdują się w przedmiotach codziennego użytku: pilotach, zabawkach, latarkach, telefonach itp. Wszystkie zużyte baterie i akumulatory

musisz zbierać selektywnie i umieszczać w pojemnikach na ten cel przeznaczonych.

WAŻNE: Zużyte baterie i akumulatory to źródło metali ciężkich (kadm, rtęć, cynk, nikiel) szkodliwych dla człowieka i środowiska, dlatego bardzo ważne jest zbieranie ich selektywnie już w gospodarstwach domowych. Umieszczanie ich w pojemnikach na odpady komunalne, powoduje zanieczyszczenie tych drugich, a tym samym utrudnia procesy przetwarzania.

Co robić z przeterminowanymi lekami?

Przeterminowane leki należy przechowywać w domu w specjalnym pojemniku, by nie dostały się w ręce dzieci i regularnie wrzucać do pojemników ustawianych

w aptekach. Nie wolno spalać przeterminowanych leków w paleniskach domowych.

WAŻNE: Przeterminowane leki to odpady niebezpieczne. Umieszczane w pojemnikach na zmieszane odpady komunalne trafiają na składowiska odpadów komunalnych, gdzie stanowią poważne zagrożenie chemiczne dla środowiska.

Co robić z odpadami niebezpiecznymi typu: chemikalia (farby, oleje, rozpuszczalniki, opakowania zanieczyszczone tymi substancjami)

UWAGA!
ODPADY
NIEBEZPIECZNE

Właściwe postępowanie z odpadami niebezpiecznymi polega na ich segregacji (wydzielenie i zabezpieczenie w odpowiednim miejscu) w gospodarstwie domowym,

a następnie przekazaniu ich w trakcie zbiórki tych odpadów na terenie gminy.

Gmina corocznie organizuje nieodpłatną akcję odbioru od mieszkańców odpadów niebezpiecznych za pośrednictwem przedsiębiorstwa wywozowego.

WAŻNE: Odpady niebezpieczne stanowią zagrożenie dla ludzi i środowiska. Nie wolno wylewać zużytych olejów odpadowych do wód, gleby, ziemi oraz kanalizacji.

Co zrobić z odpadami wielkogabarytowymi?

Do odpadów wielkogabarytowych, należą odpady, które ze względu na swoje rozmiary nie mieszczą się w standardowych pojemnikach, są to przede wszystkim:

zużyte meble, zużyty sprzęt gospodarstwa domowego, ponadwymiarowa armatura łazienkowa. Pozbywanie się tych odpadów może nastąpić

poprzez wystawienie odpadów wielkogabarytowych w trakcie ich zbiórki przez podmiot uprawniony. Nie wolno wyrzucać odpadów wielkogabarytowych w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

WAŻNE: Zużyte meble mogą zawierać substancje niebezpieczne w postaci lakierów, impregnatów, klejów, farb, pianki poliuretanowej, oklein z tworzyw sztucznych itp.. W wyniku ich spalania na terenie posesji czy w paleniskach domowych, do atmosfery emitowane są związki szkodliwe dla środowiska oraz człowieka, tj. dioksyne, furany, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, tlenki praz pyły.

Związki te są toksyczne i mają działanie rakotwórcze.

Co zrobić z odpadami budowlano-remontowymi?

Gruz budowlany i inne odpady towarzyszące budo-

wie i remontom mieszkań (gruz betonowy i ceglany, dachówki, elementy ścianek gipsowych, tynki, tapety, okleiny, ceramiczne elementy wyposażenia,

szkło poremontowe – stare okna, styropian) musisz umieszczać w specjalnych kontenerach dostarczonych przez firmę wywozową, a następnie zlecić na swój koszt ich odbiór. Jeśli remont prowadzony jest przez firmę remontową, w wyniku prowadzonych prac staje się ona wytwórcą odpadów i jest odpowiedzialna za zbieranie i wywóz odpadów.

WAŻNE: Odpadów budowlano-remontowych nie wolno porzucać w lasach, na łąkach itd. Nie wolno umieszczać ich z innymi odpadami w jednym pojemniku.

Co zrobić z zużytymi oponami?

Przy zakupie nowych opon, stare możesz zostawić u wulkanizatora albo w warsztacie samochodowym, jeśli wymie-

niasz zużyte na nowe. Przedsiębiorcy z branży motoryzacyjnej mają obowiązek przekazywać zużyte opony do odzysku.

WAŻNE: Zakazane jest palenie opon w ogniskach, paleniskach domowych czy instalacjach do tego nieprzystosowanych. Paląc opony, powodujesz emisję wielu szkodliwych substancji do atmosfery.

Ponadto zużyte opony porzucone w lesie lub innych miejscach powodują ogromne obciążenie środowiska naturalnego.